

Міністерство освіти і науки України
Національний університет «Полтавська політехніка імені Юрія Кондратюка»
Навчально-науковий інститут архітектури, будівництва та землеустрою
Кафедра архітектури будівель та дизайну

Русин Ярина Григорівна

«Формування сучасного середовища для тривалого відпочинку»

Наукова робота на здобуття освітнього ступеня «магістр»
за спеціальністю 191 «Архітектура та містобудування»
освітньо-професійної програми «Дизайн»

Науковий керівник:
Шевченко Л.С.,
Кандидат архітектури, доцент

Полтава 2022

ЗМІСТ

ВСТУП	4
ТЕРМІНОЛОГІЧНИЙ СЛОВНИК	6
РОЗДІЛ 1 ТЕОРЕТИЧНІ ДОСЛІДЖЕННЯ ТА ПРАКТИЧНИЙ ДОСВІД ДИЗАЙНУ СЕРЕДОВИЩА ДЛЯ ТРИВАЛОГО ВІДПОЧИНКУ	8
1.1. Історія розвитку виникнення середовища для тривалого відпочинку	8
1.2. Світовий досвід формування такого середовища у закордонній та вітчизняній практиці	42
1.3. Рекреаційні об'єкти у дослідженнях науковців	47
ВИСНОВКИ ДО РОЗДІЛУ 1	53
РОЗДІЛ 2 СЕРЕДОВИЩЕ ДЛЯ ВІДПОЧИНКУ ЯК ОБ'ЄКТ ДОСЛІДЖЕННЯ	54
2.1. Різновиди рекреаційних об'єктів за різними критеріями	54
2.2. Фактори, що впливають на організацію такого середовища	57
2.3. Організація середовища для тривалого відпочинку	59
ВИСНОВКИ ДО РОЗДІЛУ 2	64
РОЗДІЛ 3 АРХІТЕКТУРНО-ПРОСТОРОВИЙ ДИЗАЙН СЕРЕДОВИЩА ДЛЯ ТРИВАЛОГО ВІДПОЧИНКУ	66
3.1. Засоби формування об'єкту дослідження	66
3.2. Особливості дизайну сучасних рекреаційних об'єктів	70
3.3. Апробація результатів дослідження	78
ВИСНОВКИ ДО РОЗДІЛУ 3	79
ЗАГАЛЬНІ ВИСНОВКИ ПО РОБОТІ	80
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ	80
ДОДАТКИ	86
Додаток А. Формування середовища для тривалого відпочинку у	86

закордонній практиці	
Додаток Б. Формування середовища для тривалого відпочинку у вітчизняній практиці	91

ВСТУП

Сучасні умови життя людського суспільства пов'язані з помітним зростанням значення рекреації.

Загалом вільний час люди витрачають на відпочинок, відтворення та розвиток здібностей, фізичної та розумової сили, відпочинку та спілкування, оскільки час є необхідністю. Сили людини не безмежні, тому їх потрібно регулярно відновлювати.

Якісне відновлення життєвої сили та здоров'я мешканців міст відбувається у середовищі, відмінному від її повсякденного – у спеціально призначених рекреаційних територіях за межами урбанізованого простору.

Середовище у всіх її проявах є нероздільною частиною життя. З давніх-давен природне середовище взаємодіяло з людиною – в притулку і за його межами. Сьогодні середовище представлене важко організованими штучними об'ємно-просторовими рішеннями.

Середовище тривалого відпочинку – це унікальний комплекс житлових та громадських просторів, інтегрований у природне середовище, розрахований на розміщення резидентів, гостей, сімей з дітьми та туристів. Таке середовище дає можливість відпочинку та роботи на природі, відновлення робочого потенціалу для всіх верст населення.

Тому, на сьогодні актуальними проблемами в організації рекреаційної діяльності є формулювання попиту на різні види рекреаційних установ з враховуючи характер та динаміку попиту та його послуг. Це дає дозвіл цілеспрямовано впливати на процес виникнення та розвиток сфери рекреації.

Метою дослідження – є дослідження формування сучасного середовища для тривалого відпочинку з подальшою розробкою проекту рекреаційного комплексу.

Об'єкт дослідження – середовища для тривалого відпочинку.

Предмет дослідження – є особливості формування та архітектурно-просторова організація середовища для тривалого відпочинку.

Рекреація вимагає розуміння рекреаційного середовища, вивчення взаємодії архітектурно-планувальної організації такого середовища та організацію просторів усередині рекреаційних установ.

А також, в дизайні середовища рекреації формування нових тенденцій – нове явище в містобудівному та структуро-утворюючому напрямі розвитку замських та сільських поселень.

Глобальні завдання сучасних проєктів такого відпочинку мають:

- Платформа використання архітектурних тенденцій в дизайні середовища;
- Використання нових технологій в проєктуванні об'єктів;
- Розвиток ландшафтного середовища;
- Освоєння занедбаних територій;
- Формування бренду;
- Підвищення іміджу депресивних районів;

ТЕРМІНОЛОГІЙНИЙ СЛОВНИК

Вільний час – необхідність виконання рекреаційної діяльності.

Відпочинок – це специфічна діяльність людини, не цілеспрямована на задоволення життєвих потреб; будь-яка діяльність спрямована на відновлення людських сил.

Дозвілля – проведення вільного часу, наявність умов щось зробити та чогось досягти.

Рекреація – це регенерація фізичної, духовної і нервово-психічної людської сили, яка має систему відповідних дій і реалізується у вільний час від роботи і має чітку природно-ресурсну орієнтацію.

Рекреант – людина, яка поновлює сукупність розумових, духовних і фізичних сил в спеціальному середовищі.

Рекреаційна потреба – це людська потреба для організованого відпочинку, оздоровлення, туристично-пізнавальної діяльності, активного проведення вільного часу.

Рекреаційна діяльність – певні дії, спрямовані на вживання вільного часу для розвитку психічної, фізичної і духовної людської сили на спеціальних територіях.

Рекреаційна архітектура – вид архітектурної діяльності, яка характеризується на формуванні рекреаційних просторів.

Рекреаційний комплекс - вид рекреаційної інфраструктури, яка виникає внаслідок взаємного зв'язку розвитку рекреаційної та господарської праці на компактних територіях зі специфічними соціально-економічними та природними характеристиками.

Рекреаційна територія – складова земельного фонду, яка вживається в туризмі, лікуванні та відпочинку.

Рекреаційне середовище – результат взаємного зв'язку трьох комплексних умов: ресурсів, утворень, діяльності.

Рекреаційний об'єкт – територія або об'єкт, що вживається для відновлення людських сил.

Рекреаційні ресурси – об'єкти антропогенного й природного походження, з якісними та кількісними параметрами для рекреаційної діяльності, є матеріальною основою регіональної організації оздоровлення та лікування персоналу, створення рекреаційних зон та забезпечення їх економічної ефективності.

Рекреаційний потенціал - комплекс природних, соціально-економічних та культурно-історичних вимог для якоїсь території при організації рекреаційно-туристичної діяльності.

Рекреаційна місткість – виявлення території забезпечити комфортне проведення дозвілля без руйнування природного, історичного та культурного середовища.

Рекреаційні умови - компоненти та атрибути природного середовища, що сприяють рекреаційній діяльності (ландшафт, кліматичні характеристики, наявність мінеральних джерел), але не є матеріальною основою.

РОЗДІЛ 1

ТЕОРЕТИЧНІ ДОСЛІДЖЕННЯ ТА ПРАКТИЧНИЙ ДОСВІД СЕРЕДОВИЩА ДЛЯ ТРИВАЛОГО ВІДПОЧИНКУ

1.1. Історія розвитку виникнення середовища для тривалого відпочинку

Історія архітектури складається з «старої», «нової» і «сучасної архітектури».

Як говорив Ле Корбюзьє про рекреацію: робота-дозвілля- перебування. Тому нерозривність цих функцій відображається у взаємному проникненні архітектурного середовища для відпочинку, праці та побуту.

Рис. 1.1. Еволюція архітектурного середовища відпочинку (за Покоłodна М. М., 2010)

[2]

Еволюція «старого» архітектурного середовища відпочинку

Розвиток відпочинку архітектурного середовища у різні історичні етапи визначився потребами людини у рекреації. Потреба відпочинку набула різноманітних форм протягом історії розвитку суспільства.

Рис. 1.2. Еволюція «старого» архітектурного середовища відпочинку (за Покоłodна М. М., 2010) [2]

Архітектурне середовище відпочинку стародавнього світу

Середовище відпочинку стародавнього світу складається з таких епох як: Стародавній Єгипет, Стародавня Греція та Стародавній Рим.

- *Архітектура відпочинку Стародавнього Єгипту (сер. 4 тис. до н. е. – IV-VII ст. н. е.).* Необхідність у відпочинку виявилась в організації комфортних умов при плануванні палаців і житлових будинків: наявність внутрішніх двориків, оточених галереями, що захищали від сонця.

Одним з найбільш комфортабельних будинків був будинок візиря Нахта (рис. 1.1.3). У плані житловий будинок був прямокутним, за винятком кімнати сторожа зі сходами. Першим приміщенням був вестибюль з дерев'яною колоною в центрі, з якого можна потрапити в довгий восьмиколонний зал. Такий же зал, але з шістьма колонами розміщувався в західній частині будинку. У центрі був приймальний зал – найвищий, з вікнами під стелею. До приймального залу примикала квадратна спальня з нішами для ліжок. Спальні

менших розмірів мали алькови для ліжок. У різних частинах будинку розташовувалися підсобні приміщення, в західній його частині знаходилася ванна кімната.

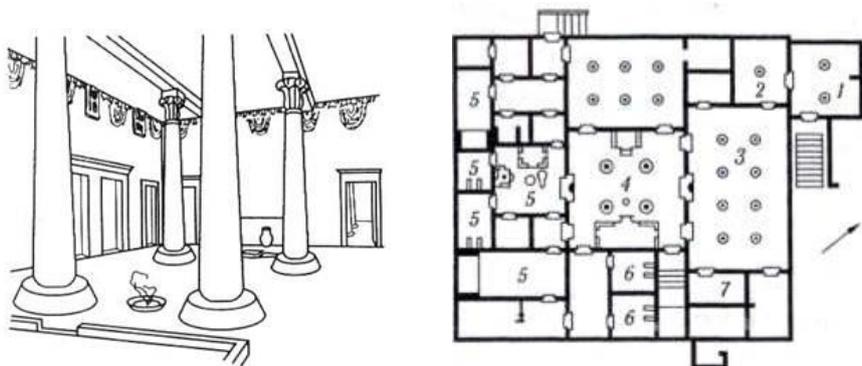

Рис. 1.3. Будинок візиря Нахта:

1 - кімната воротаря; 2 - вестибюль; 3 – восьмиколонний зал; 4 - приймальний зал; 5 - спальні; 6 - ніші для ліжок; 7 - підсобні приміщення

- *Архітектура відпочинку Стародавньої Греції (кін. III-II тис. – 30 р. до н. е.).* Грецька цивілізація, що прийшла на зміну єгипетській та вавилонській, - це час фізичної та духовної досконалості вільних громадян. На противагу Стародавньому Єгипту з його кастовою ієрархією (праця - для селян і ремісників; бенкети та розваги - для знаті) Стародавня Греція створила прекрасний образ вільної і щасливої людини, яка усвідомлює себе "заходом усіх речей".

У грецькому суспільстві велике значення надавалося змаганням у спорті, поезії, музиці, театральному мистецтві. Ідеал калокагатії (від грец. kalokagathia - прекрасне і добре), що поєднує фізичні та духовні можливості людини, отримав вираження у створенні різноманітних форм відпочинку. Просторове середовище відпочинку у Стародавній Греції (рис. 1.1.4) представлено архітектурою будівель та споруд для спорту (гімнасії – для спортивних та навчальних занять музикою, літературою; палестри – стадіони, іподроми); для духовного розвитку (бібліотеки; лісхи - будівлі для зборів, бесід; стій - галереї-портики для відпочинку; театри); для суспільного життя (храми).

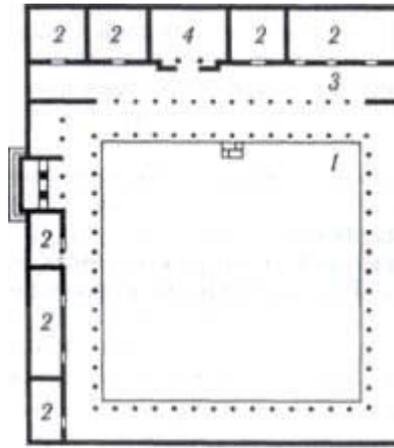

Рис. 1.4. Гімнасія. Прийом (Стародавня Греція):

I - двір з колонадою; 2 - приміщення для занять; 3 - двонешний портик; 4 - ніша-екседра для відпочинку

У Стародавній Греції були поширені приватні категорії (рис. 1.1.5) і державні пандокеї - подвір'я для прийому на нічліг. Наприклад, подвір'я для паломників, що входить до ансамблю святилища Асклепія в Епідаврї, складалося з чотирьох перистильних дворів, оточених периметром кімнатами; у кутку кожного двору були латрини — вбиральні, до яких була підведена вода по керамічним трубам.

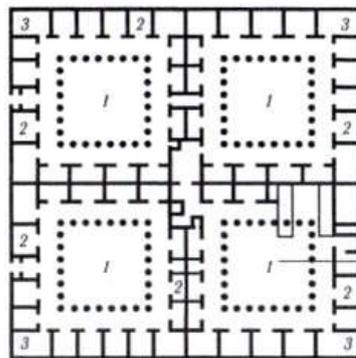

Рис. 1.5. Катагогій. Епідавр (Древня Греція):

1 - перистильний двір; 2 - кімнати; 3 - латрини

• *Архітектура відпочинку Стародавнього Риму (753 до н. е. - 476 рік).*

Архітектура відпочинку Стародавньої Греції вплинула на архітектуру Стародавнього Риму, що відрізнялася значно більшою грандіозністю будівель та комплексів відпочинку.

Найбільш характерним рекреаційним комплексом для Стародавнього Риму були терми. Відвідування терм було невід'ємною частиною римського життя.

Крім свого основного призначення терми включали відкриті двори для повітряних та сонячних ванн, майданчики для гімнастики, басейни для ігор та плавання, кімнати для відпочинку та масажу після лазні, екседри для відпочинку та бесід, німфеї з джерелом або фонтаном, бібліотеки та приміщення для музичних та літературних виступів.

Найзначнішими за пишнотою та місткістю (до 1600 відвідувачів одночасно) були терми Каракали (рис. 1.1.6). Комплекс включав головну будівлю, що складається з дзеркально повторюваних груп приміщень: вестибюлів, гардеробних, масажних, залів для відпочинку, що з двох сторін підходять до кальдарію з гарячими басейнами вздовж стін, що висвітлюються подвійним рядом вікон під куполом. Головний корпус оточував парковий простір, призначений для спорту, розваг та відпочинку біля фонтанів німфей. З зовнішнього боку огорожі терми розташовувалися номерні лазні, контори та магазини.

Терми - значне досягнення в еволюції відпочинку; вони є прообразом сучасних багатофункціональних центрів у місті та заміському середовищі.

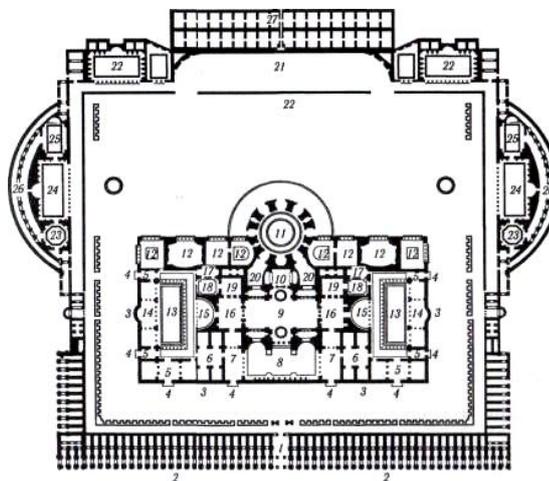

Рис. 1.6. Терми Каракали:

1 - головний вхід; 2 - номерні лазні; 3 - ксист; 4 - входи; 5 - вестибюлі; 6 - роздягальні; 7 - зали перед басейном; 8 - басейн; 9 - фригідарій; 10 - тепідарій; 11 - кальдарій; 12 - зали для відпочинку після лазень; 13 - палестра; 14 - бічні зали; 15 - екседри; 16 - прохідні зали; 17 - глибокі басейни; 18 - лазневі приміщення з басейном; 19 - двори з резервуаром для води; 20 - двори з опалювальними пристроями; 21 - стадій; 22 - бібліотека; 23 - німфеї; 24 - перистилю; 25 - глибокі басейни; 26 - напівкруглі портики; 21 – відстійник

Архітектурне середовище відпочинку середньовіччя (XI—XIV ст.)

Архітектура середньовіччя, що розділилася на східну (візантійську) та західну (романську та готичну) архітектуру внаслідок складних релігійних процесів у християнстві (поділ на православ'я та католицизм) та відмінностей культурних традицій Заходу та Сходу, мала спільні типологічні риси: будівництво укріплених комплексів – крем , міських палаців; зведення монастирських комплексів та культових будівель-храмів.

• *Архітектура Сходу (візантійська)*, продовживши свій розвиток у Візантії, вплинула на архітектуру Вірменії, Грузії, Стародавньої Русі, що ґрунтується на античному архітектурі та досягненнях корінних народів. Особливості архітектури відпочинку візантійського стилю пов'язані з національними традиціями, побутом та культурою цих країн. У цей час характерне переважання в архітектурі культових будівель.

На шляхах міжнародної торгівлі з'являлися караван-сараї (рис. 1.1.7). Декілька таких споруд збереглися у Вірменії та Грузії. Споруджували караван-сараї поблизу гірських перевалів, біля річкових переправ, на проміжних зупинках довгого шляху, і призначалися вони для короткочасного перебування постояльців.

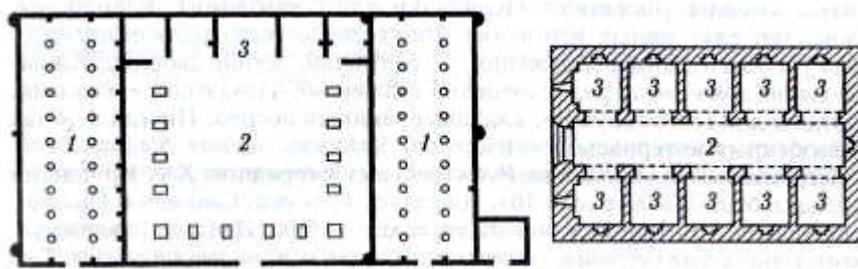

Рис. 1.7. Караван-сарай: 1 - тринафтові зали; 2 - внутрішній двір; 3 кімнати

Архітектура відпочинку середньовічного грузинського міста набули численні лазні (рис. 1.1.8.). Вони склалися з двох залів (чоловічої та жіночої) з невеликими приміщеннями. Роздягальню з обов'язковим фонтаном посередині та головний купальний зал багато декорували. Купальні розміщували навколо камери з водяним котлом. У Грузії лазні будували біля джерел та з водопроводом.

Рис. 1.8. Лазня, III ст. н. е. Гарні, Вірменія

У XII ст. йшло інтенсивне будівництво на Подолі у Києві: купецькі подвір'я, склади товарів, житла, майстерні ремісників. Княжі та боярські двори набували характеру міської феодальної садиби. Княжі прийоми та бенкети відбувалися в сінях князівських хоромів. Садибна забудова з дерев'яними огорожами визначила характер відпочинку у житлі: бенкети, обрядова їжа, спілкування та активне використання лазні. Лазня в садибі займала чільне місце. Відпочинок поза домом визначався відвідуванням культової будівлі (рис. 1.1.9.). Софійський собор він був центром літописання, у ньому розташовувалася перша бібліотека, відбувалися урочисті церемонії: прийом послів, обряди «посадження» князів на престол, парадні збори. Синтез архітектури, живопису, скульптури, театрального дійства був засобом на емоційний стан людини.

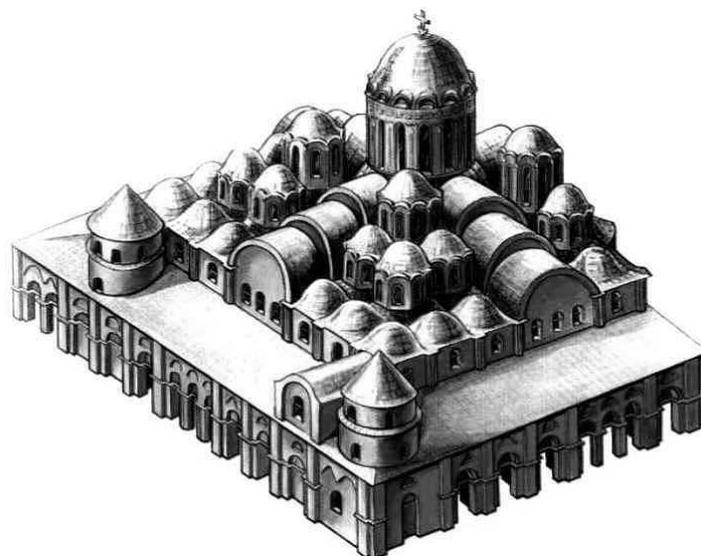

Рис. 1.9. Софійський собор у Києві 1037р.

Архітектура середньовічної Західної Європи V - XV ст. типологічно і стилістично (романський стиль - XI - XII ст., Готичний стиль XIII - XV ст.) змінювалася в залежності від соціально-політичного та культурно-історичного розвитку суспільства. У житті середньовічного суспільства, як і раніше, велику роль грала церква. Впливаючи на психіку та емоції людини через театралізацію ритуальних дій, таємничі обряди, під акомпанемент григоріанського співу, у диму кадилиць та мерехтіння свічок, церква одночасно виконувала суспільні функції.

• У романську епоху ці функції перейшли до монастирів та монастирських церков (рис. 1.1.10). Під час будівництва монастирів з'явилися перші спроби раціонально організувати простір монастирського двору, згрупувавши адміністративні, житлові та господарські будівлі навколо монастирського центру – клуатра.

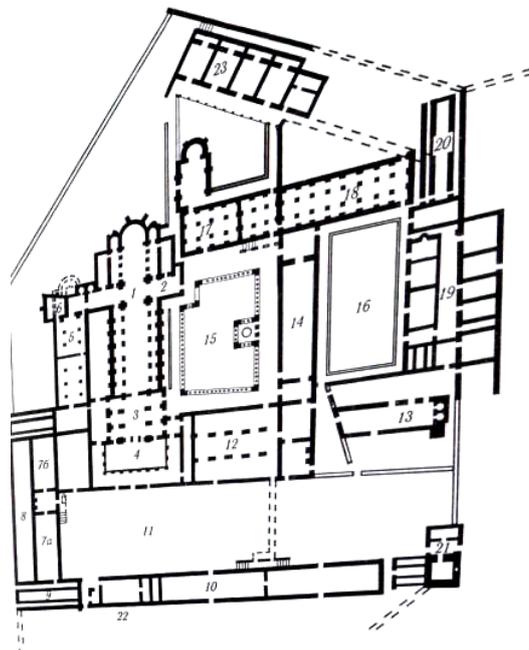

Рис. 1.10. Клюні. Монастирський двір:

1 – церква Клюні; 2 - бібліотека; 3 - "Галілея"; 4 - атрий; 5 - сакристія; 6 - вежа; 7 - дивний будинок: а - для чоловіків; б - для жінок; 8 - трапезна для гостей; 9, 20 ~ вбиральні; 10 - стайні (на другому поверсі житло робітників); 11 - західний двір; 12 - льох; 13 – пекарня; 14 – трапезна; 15 – клуатр; 16 – клуатр

• Саме тоді виникла *готична* архітектура. З поживленням торгових і культурних зв'язків між містами в середньовічній Європі при фортецях і замках феодалів влаштовувалися заїжджі двори з харчевнею - трактири, на центральних магістралях виникали придорожні готелі; у населених пунктах зводилися двоповерхові, триповерхові готелі. Можна навести один із ранніх прикладів готелів Англії: триповерховий будинок у Гластонбері з трапецієподібним еркером на фасаді, стрілчастими вікнами з легкими імпостами, стрункими пілонами поздовжніх стін. В архітектурі цієї будівлі відбилися специфічні риси готичної архітектури (рис. 1.1.11).

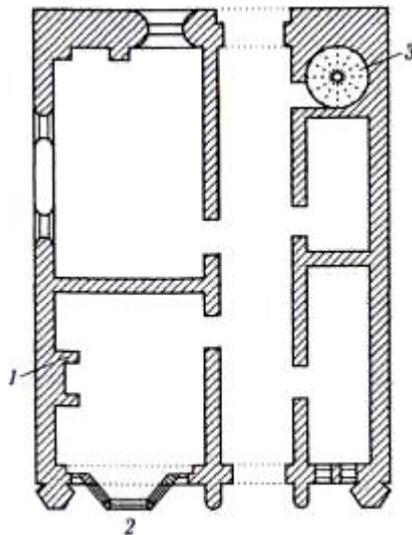

Рис. 1.11. Середньовічний готель: 1 - камін; 2 - еркер; 3 — гвинтові сходи

Архітектура відпочинку середньовіччя, на відміну від архітектури відпочинку стародавнього світу, призначалася для обраних — феодалів, життя яких проходило у фортецях, замках, палацах, віллах з бенкетами, забавами, турнірами. Помешкання городянина, ремісника набуло багатоярусності і було пов'язане з ремеслом: на першому ярусі — лавка або майстерня, на другому — житлова кімната з осередком (родина об'єднувалася біля вогнища, жінка стала господинею будинку). Одночасно житло перестало бути замкненим простором: будинок звернений надвір. Центром суспільного життя залишалися культові споруди - монастирі, церкви, собори та міські площі (соборні та ринкові).

Розвиток торгових відносин, поява паломників визначили розвиток тимчасового житла – готелів.

Архітектурне середовище відпочинку нового часу (XV—XIX ст.)

Епоха нового часу є важливим етапом у розвитку людства та його суспільного життя. Європа підійшла до свого Відродження; архітектура за XV-XIX ст. пройшла складний шлях ренесансу, бароко, рококо, класицизму. Епоха нового часу принесла зміну художніх уподобань, змінила духовне життя суспільства.

• *Ренесанс*, зародившись в італійських містах-республіках, забезпечував становлення нового світорозуміння незалежної та енергійної особистості. У ренесансній архітектурі аскетизм та містика середньовіччя витісняються відчуттям радості життя, задоволеністю земним буттям.

У Франції численну групу споруд склали міські та заміські палаци аристократії та великої буржуазії, так звані готелі та шато. Планування міського готелю, ізольованого від міського середовища, визначалося замкненим прямокутним двором, оточеним чотирма корпусами з галереями, що виходять надвір.

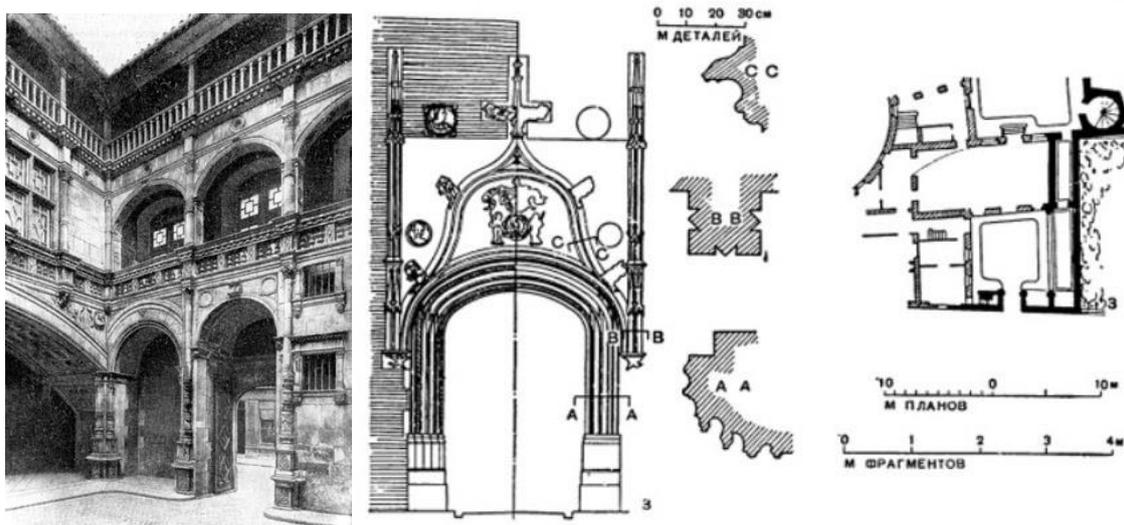

Рис. 1.12. Тулуза, Франція. Готель Бернюї, близько 1530 р.

До епохи італійського Ренесансу відноситься також розвиток заміського житлового будинку - вілли. Вілла розвивалася як центральна садиба великого прибуткового господарства, як літня резиденція, місце відпочинку, розваги, чудових свят у розкішних садах. Найбільш відома вілла Ротонда у Віченце (арх. А. Палладіо) (рис. 1.1.13). Розташована на пагорбі, вона легко вписується в навколишню природу, з якою пов'язана симетрично розташованими портиками та сходами. В основному обсязі вілли розміщені парадні зали центричної купольної композиції та житлові кімнати на поверсі.

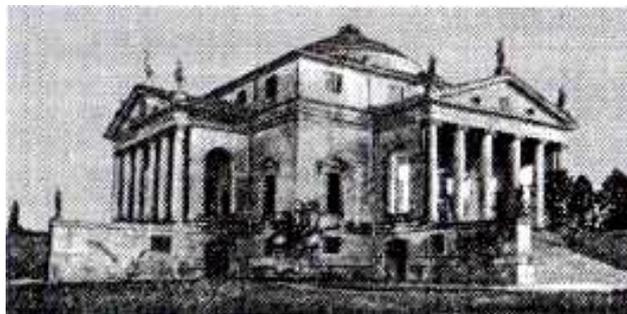

Рис. 1.13. Вілла Ротонда Віченце (Італія)

- До кінця XVI ст. у церковній архітектурі сформувався новий стиль *бароко*. Заміські вілли італійської знаті це великі садово-паркові комплекси, по головній осі яких розташовувалися основні архітектурні елементи парку - сходи, тераси, каскади, гроти. Головна будівля встановлювалася на схилі пагорба, навколо якого створювалася система підйомів та розбивався парк. Характерним прикладом є вілла Альдобрандіні у Фраскаті (рис. 1.1.14). Будівля вілли розташована на схилі пагорба. Перед будинком - великий ступінчастий пандус, ззаду примикає парк з водяним каскадом, що добре переглядається з верхньої лоджії будівлі.

Рис. 1.14. Вілла Альдобрандіні у Фраскаті

•Це був розквіт французького *рококо*, пов'язаний із згасанням стилю бароко. Зростаючий комфорт повсякденного життя призвів до збільшення в готелях кімнат побутового призначення.

Класичним прикладом французького рококо є готель Де Субіз (рис. 1.1.15)., збудований за традиційною схемою будинку між двором та садом — він на половину свого обсягу виступає у бік саду. Центральне приміщення готелю – «Овальний зал» – має великі арки дверей, що виходять у сад, і такі ж арки із дзеркалами на протилежній стіні. Куполоподібна стеля з центричною орнаментальною композицією плафона посилює враження химерності криволінійних форм.

Рис. 1.15. Готель Де Субіз, Париж (1730-ті р., Р. Деламер, Ж. Бофран)

У цей час значна частина французького суспільства перебувала під впливом ідей: люди повинні жити згідно з розумом і людина має повернутися до природи. Повернення до природи пов'язували з садово-парковим мистецтвом та мистецтвом інтер'єру. Французькі регулярні парки з підстриженими деревами стали здаватися штучними, у кінці XVIII в. отримує розвиток англійський парк (рис. 1.1.16) із вільним плануванням.

Рис. 1.16. Ландшафтний парк у маєтку Бленхейм, арх. Ланселот Браун, XVIII ст.

•Виявився новий напрям в архітектурі Західної Європи— *класицизм*. Нове ставлення архітектури до природи, природні засади природи мають бути втілені в окремій людській індивідуальності; природа людини становить основу розумного суспільства, взірцем якого є антична демократія.

Міський палац-садиба кінця XVIII ст. є комплексом, що складається з житлового будинку з невеликим пейзажним садом перед головним фасадом; флігелів; парадного під'їзного двору та надвірних споруд (манеж, стайня). Таким був будинок Пашкова (арх. В. Баженов) у Москві (рис. 1.1.17) — компактна будівля із симетричною класичною композицією фасаду: центральний об'єм будівлі увінчаний бельведером, два бічні флігелі мають чотириколонні портики з фронтонами.

Рис. 1.17. Будинок Пашкова (арх. В. Баженов) у Москві

Палацово-садибна архітектура особливо була розвинена в Україні. Основою планування садибного комплексу була схема, типова для всіх великих садиб того часу, — група двох- або триповерхових палацових споруд з одноповерховими флігелями, що примикають; будівлі оранжерей могли завершувати парадний двір; вздовж центральної алеї розміщували господарські та службові споруди; до садового фасаду примикав партер із ставком, що переходив у пейзажний парк із літнім будиночком та павільйонами. На перших поверхах палацового будинку розміщували вестибюль, приймальні приміщення, кабінет власника, службові приміщення; другий поверх складався з парадних залів, у тому числі круглий зал займав центральне місце; третій поверх призначався на проживання сім'ї власника; у флігелях розміщували кімнати для гостей. Наприклад, двоповерховий панський будинок у с. Сокиренцях (рис. 1.1.18) мав купол над центральною частиною будинку.

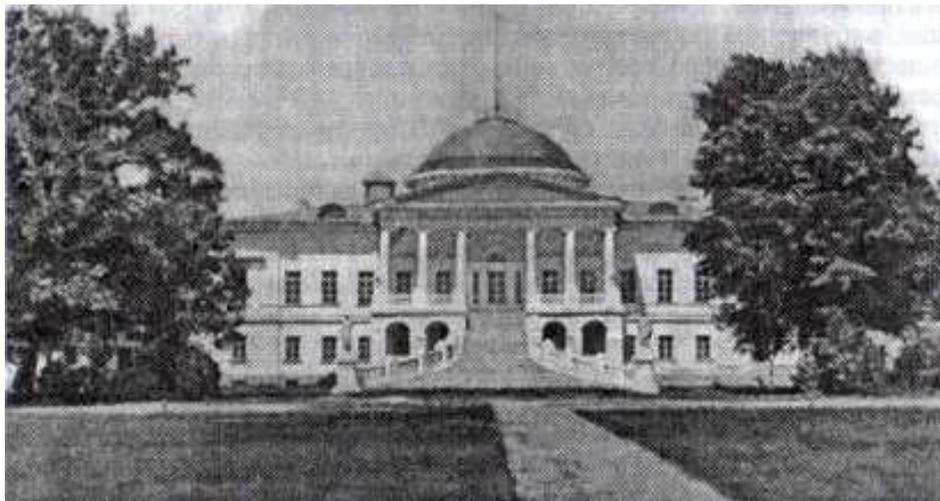

Рис. 1.18. Садиба. с. Сокиренці (Україна)

Епоха нового часу в архітектурі як повернула класичний ордер, а й створила архітектуру просторів, що відповідає вимогам духовно розкутої особистості і великого культурного перевороту у суспільстві. У цей період було подолано розрив між зовнішнім та внутрішнім простором в архітектурі, визначено архітектурні форми суспільного життя та відпочинку у місті, садово-парковому ансамблі, житловому будинку.

"Нове" архітектурне середовище відпочинку середини XIX - початку XX ст.

Середина XIX – початок XX ст. є найсуперечливішим періодом у розвитку світової архітектури (рис. 1.1.19). Саме тоді з'явилися нові види будівель.

Рис. 1.1.19. "Нове" архітектурне середовище відпочинку (за Покологна М. М., 2010) [2]

Архитектура рекреационных зданий та споруд

Створений у 1857 р. у Лондоні Альпіністський клуб проклав дорогу до сучасного туристичного будівництва. Туристські клуби та товариства створювалися по всій Європі.

Почалося будівництво селищ-готелів, що з кількох невеликих за розмірами будівель, що розміщуються на складному рельєфі, забезпечуючи повний зв'язок із природою. Як будівельний матеріал використовували дерево, будівлю оперізували галереями і завершували високими покрівлями.

Світову популярність набув санаторію королеви Ганни в Давосі, архітектура якого (плоский дах, стрічкові балкони, рамні каркаси) передбачила багато особливостей санаторіїв, лікарень та готелів XX ст.

Попередником нової архітектури є будівля санаторію поблизу Відня: гладкі білі оштукатурені стіни; великі вікна, позбавлені обрамлення, з ґратчастими фрамугами.

Назва лікувального закладу - санаторій (від лат. *Сапо* - лечу, зцілюю) - вперше стали застосовувати в Німеччині в 80-х роках XIX ст. Місцевості, в яких розташовувалися санаторії зі сприятливими для лікування природними умовами, отримали назву курортів.

З лікувальною метою використовували (починаючи з XI ст.) численні мінеральні джерела Карпат. На початку XIX ст. на території тодішньої Росії

функціонували курорти: Ключ св. Катерини у Серепт (під Волгоградом); Мінеральні води під Петрозаводськом (рис. 1.1.20); "Бештауські теплиці" (П'ятигорськ); Сергіївські Мінеральні Води (Поволжя) (рис. 1.1.21); Стародавня Руса; одеські курорти; курорти у Липецьку, Кемері (Латвія). Усього було відомо понад 20 джерел, що використовуються для лікувальних цілей.

Рис. 1.20. Санаторій «Мінеральні води» під Петрозаводськом

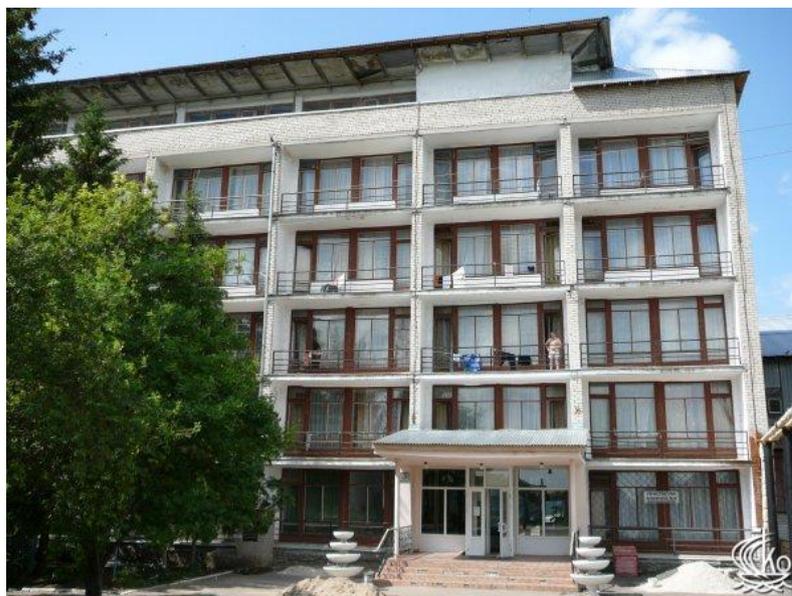

Рис. 1.21. Санаторій "Сергіївський мінеральні води"

У другій половині XIX ст. лікувально-курортне будівництво на Кавказі та в Криму набуває значення курортної зони. На початку XX ст. Ялта визначилася як курортне місто, почалася забудова селищ Південного берега Криму — Алупки, Сімеїзу, Місхора, Кореїзу. Курортні установи - "Гурзуф" (рис. 1.1.22) і "Суук-Су" в Криму, "Сестрорецьк" під Петербургом, "Кавказька Рів'єра" в Сочі, "Курзал" у П'ятигорську - були обладнані та впорядковані за рівнем лікувальних закладів.

Рис. 1.22. Санаторій "Гурзуф"

На курортах крім лікувальних закладів зводили готелі, ресторани, казино, забезпечуючи як лікування, а й відпочинок, розваги. Наприклад, кількість відпочиваючих з інших країн на курортах Французької Рів'єри та Швейцарії становила 30-40%.

30-ті роки XIX ст. з'явилися початком розвитку туризму, який поступово перетворювався на одну з прибуткових галузей економіки. Будівництво готелів, санаторіїв визначило засади інфраструктури туризму майбутнього.

Сучасна рекреаційна архітектура

У 1928 р. в Афінах на конгресі міжнародної організації архітекторів СІАМ була вироблена Афінська хартія, в якій проаналізовано чотири основні функції міста - робота, житло, відпочинок та пересування.

В Афінській хартії було закладено поняття простір для відпочинку, відпочинок поділений на три категорії (повсякденний, щотижневий, щорічний), визначено розміщення території для відпочинку (поблизу житла, в прилеглих до міст зонах, на різних континентах).

Програма відпочинку, розроблена в Афінській хартії, включала різноманітні заходи та спеціальні споруди: організацію колективних та індивідуальних прогулянок у мальовничих місцях, різних видів спорту та видовищ; зведення готелів, турбаз, таверн, молодіжних таборів; раціональне використання транспортних засобів доставки населення до місць відпочинку.

Рис. 1.23. Сучасна рекреаційна архітектура (за Покоłodна М. М., 2010) [2]

Архитектура санаторных зданий та споруд

Санаторна архітектура 20-30-х років визначалася прогресом у галузі будівельних матеріалів (залізобетон, скло), використанням конструктивних методів промислових споруд, відрізняючись від останніх рішенням терас на уступах фасадів. Таким був збудований у 1928 р. двоповерховий санаторій «Зонненстрааль» у Хілверсюмі (Голландія) (рис. 1.1.23). Залізобетонний каркас будівлі має з південного боку скляні стіни з балконами та верандами, а з північної протягнуто залізобетонні стрічки глухих стін.

Рис. 1.23. санаторій «Зонненстрааль» у Хілверсюмі (Голландія)

У практиці закордонного будівництва санаторіїв на той період набуло поширення зблоковане асиметричне розташування будівель, композиція яких визначалася орієнтацією спальних кімнат. Так, в основу композиції санаторію в Пайміо (Фінляндія, 1932) (рис. 1.1.24) була покладена асиметрія відповідно до вимог наявності у будівлі повітря та світла. У довгому семиповерховому корпусі двомісні номери виходять на південний схід: сонячні промені проникають у них з ранку і до полудня. Наприкінці корпусу розміщено солярій з верандами на кожному поверсі для лікування свіжим повітрям.

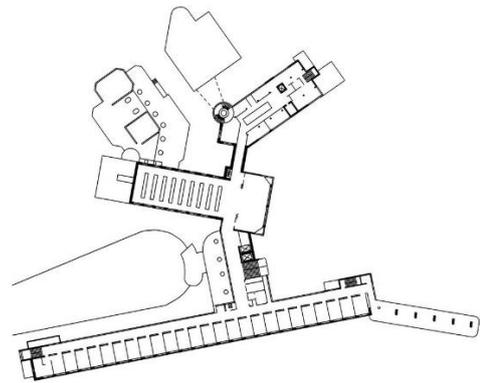

Рис. 1.24. Санаторій в Пайміо (Фінляндія, 1932)

Особливістю цих комплексів є гнучкі форми організації обслуговування, велика місткість, централізація приміщень культурно-масового призначення.

Комплекс відпочинку «Ефорія-1» (Румунія) побудований на Румунському узбережжі Чорного моря (рис. 1.1.25). Організований за принципом функціонального зонування комплекс включає дев'ять номерних готелів (сезонної експлуатації) місткістю від 100 до 260 місць, готель-апартамент, житловий будинок для обслуговуючого персоналу з пральною, корпус підприємств громадського харчування. Периметральне розташування будівель утворює внутрішній парк зі спортивними майданчиками та відкритим кінотеатром.

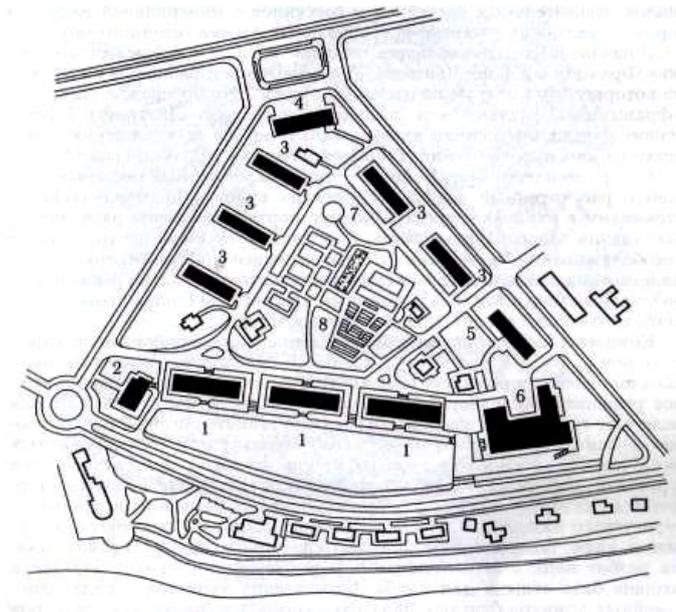

Рис. 1.25. Генплан курортного комплексу "Ефорія-1": 1 - корпуси готелів на 260 місць; 2 - апартамент-готель на 24 номери; 3 - корпуси готелів на 104 місця; 4 - готелі з вбудованим магазином на першому поверсі; 5 — житловий будинок персоналу та пральня; 6 - харчоблок із підсобними приміщеннями; 7 - спортивні майданчики; 8 - відкритий кінотеатр

Будівництво комплексу відпочинку «Золоті піски» (Болгарія) (рис. 1.1.26) почалося в 1956 р. За короткий період було споруджено 85 готелів, 22 ресторани, близько 900 дерев'яних бунгало. Було зведено різноманітні споруди: від багатоповерхових першокласних готелів з безліччю барів, кондитерських, павільйонів, літніх театрів, спортивних майданчиків, плавальних басейнів та басейнів з мінеральною водою до одно-, двоповерхових малокомфортабельних будівель сезонного типу.

Рис. 1.26. Комплекс відпочинку «Золоті піски» (Болгарія)

Місцеві кліматичні умови визначили закритий тип композиції комплексу відпочинку Агд (рис. 1.1.27), розміщеного на місці існуючого з 1956 р. кемпінгу. Згруповані у вигляді півкола будівлі утворюють внутрішній парк з басейном, спортивними майданчиками та дитячим садком. Триповерховий амфітеатр готельної будівлі розміщено на плиті, обладнаній у вигляді висячого саду над внутрішнім двором торгового центру. Внутрішні фасади будівель, вирішені під кутом 45° , роблять доступними сонячному світлу приміщення та лоджії, забезпечуючи широкий огляд навколишньої місцевості.

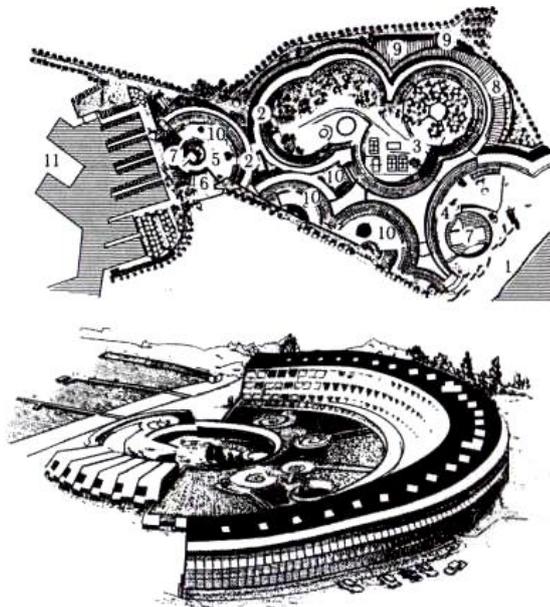

Рис. 1.27. Відпочинковий комплекс на мисі Агд: 1- пляж; 2 - житловий корпус; 3 - ігрові та спортивні майданчики; 4 - магазин; 5 - зал для глядачів; 6 – ресторан; 7 - басейн; 8 – гараж; 9 – адміністративно-службове приміщення; 10 - висячі сади; 11 – порт

Гірничо-рекреаційна архітектура

Організація нових форм відпочинку – сімейного, молодіжного, дитячого – визначила створення закладів відпочинку нового типу: масових літніх курортних містечок, готелів, пансіонатів, мотелів, кемпінгів. Активізація масового відпочинку сприяла появі зимових його форм та знайшла своє втілення у освоєнні гірничо-рекреаційних районів.

Гірничо-рекреаційні споруди - готелі, альпіністські табори, турбази, канатні дороги, призначені в основному для лижників, розміщували на більш

високих відмітках території (1300 - 2000 м над рівнем моря) порівняно з розташуванням гірничо-бальнеологічних та гірничо-кліматичних курортів.

Одним із перших високогірних районів (2000 м над рівнем моря), забудову території якого передбачали використовувати для гірськолижного спорту, став район Сестрієре (Італія) (рис. 1.1.28). У 1931 р. тут було розроблено 40 лижних маршрутів, споруджено 25 витягів, зведено готельну будівлю цілорічного функціонування.

Рис. 1.28. Район Сестрієре (Італія)

У 50-х роках починається наступний етап комплексного освоєння гірничо-рекреаційних районів. Так, у 1959 р. було розроблено проект організації території Баксанської долини у Прієльбруссі (рис. 1.1.29), у якому планувалося зведення кількох готелів, гірськолижних споруд, стадіону, селища для обслуговуючого персоналу на базі існуючого гірського селища Терскол. У проекті було запропоновано «полянний» метод забудови, яким туристські об'єкти загальною місткістю 12 тис. місць повинні розмістити на значній відстані один від одного, з'єднуючи їх автошляхом.

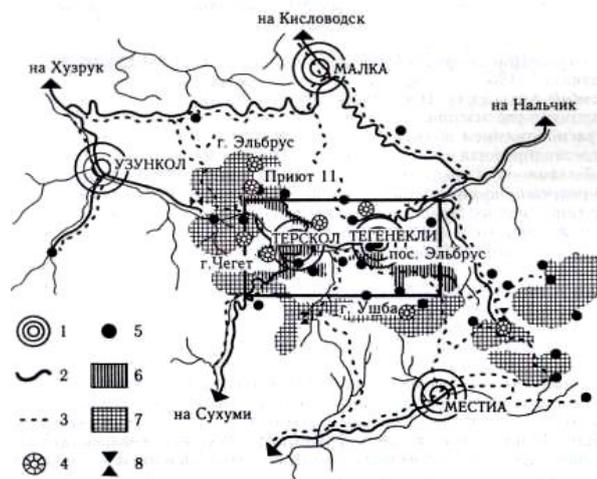

Рис. 1.29. Планувальна організація гірничо-рекреаційного району Пріельбрусыя: 1 - гірничо-рекреаційний комплекс у системі району; 2 - місцеві автодороги; 3 - туристські маршрути; 4 - видові майданчики; 5 - альпіністські хатини; 6 - гірськолижні зони; 7 - альпіністські зони; 8 - гірські перевали

Гірничо-рекреаційний комплекс «Домбай» (рис. 1.1.30) створено у 1972 р. на території Домбайської галявини. Готель, турбаза, альпіністський табір розміщені на відокремлених невеликих за розмірами майданчиках. Об'ємно-планувальне рішення восьмиповерхової будівлі готелю «Домбай» дозволяє максимально зберегти навколишній ландшафт та використовувати рельєф місцевості. Шестиповерхова житлова частина будівлі з дво- та тримісними номерами височить над двоповерховим громадським блоком, що включає зал для глядачів і ресторан, камінний хол з баром, поштово-телефонний вузол, кабінет туризму, приміщення для зберігання альпіністського спорядження.

Рис. 1.30. Гірничо-рекреаційний комплекс «Домбай»: 1 – готель «Домбай» на 400 місць; 2 - готель "Крокус" на 200 місць; 3 - готель "Аманауз" на 630 місць; 4 - готель "Супутник" на 4000 місць; 5 - «Фінська хатина» на 10 - 15 місць

До кінця 50-х років архітектура будівель готельного типу в гірських комплексах вирішувалася на кшталт шале — швейцарського сільського будиночка з двосхилим дахом, образ якого став асоціюватися з гірською архітектурою (рис. 1.1.31).

Рис. 1.31. Архітектура гірських туристичних установ на кшталт шале

Гірничо-рекреаційний комплекс «Ла Плань» (рис. 1.1.32), розташований в амфітеатрі Французьких Альп, поділений на три функціональні зони: проживання та обслуговування з пішохідними комунікаціями та засніженою територією перед будинком; транспортних зв'язків та автостоянки; лижного спорту, що починається за засніженою територією. У зоні проживання 90% готельних будівель квартирного типу для одиноких (18 м²) та сімейних (60 м²) та лише 10 % складають готелі номерного типу. Всі готельні будівлі та магазини пов'язані між собою внутрішніми пішохідними дорогами та мають по два входи у різних рівнях: один з'єднаний з внутрішніми пішохідними дорогами, інший – з лижними трасами. Засніжена територія перед будинками оснащена підйомниками, ескалатором та фунікулером.

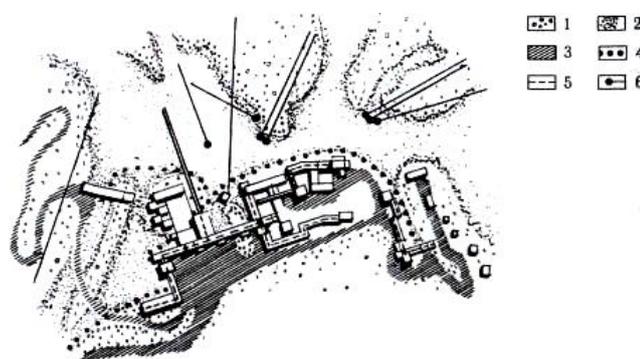

Рис. 1.32. Генплан гірничо-рекреаційного комплексу «Ла Плань»: 1 - зелені насадження; 2 - лижна зона; 3 - транспортні комунікації; 4 - відкриті пішохідні комунікації; 5 - те ж, закриті; 6 - станції канатних доріг

Компактні за плануванням комплекси мають різну за характером забудову: переривчасту або суцільну. Компактна уривчаста структура гірського комплексу відрізняється наявністю «полюса тяжіння» (центр обслуговування), навколо якого близько розташовані житлові корпуси, та відсутністю внутрішнього транспорту. Проект такого гірничо-рекреаційного комплексу (рис. 1.1.33) було розроблено наприкінці 60-х років. Він розташований в ущелині Пейресурд у Верхніх Піренеях (Франція) на висоті 1650 м. Весь комплекс згруповано навколо закритої ковзанки та торгових зон. У будь-який пункт комплексу можна потрапити через мережу критих пішохідних переходів, з обох боків яких розташовані торгові об'єкти.

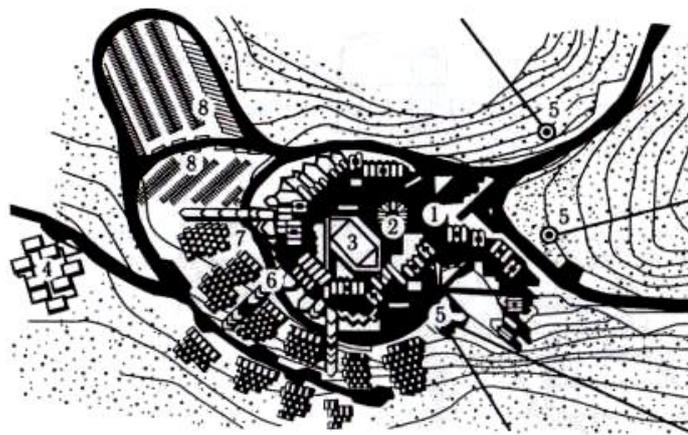

Рис. 1.33. Планувальна організація гірничо-рекреаційного комплексу «Пейресурд» (Франція): 1 - приймально-адміністративний центр; 2, 3 - видовищно-спортивний; 4 - торговий; 5 - станція канатної дороги; 6 - криті переходи; 7 - житлові корпуси; 8 - автостоянки

Так, у гірничо-рекреаційному комплексі «Ле з'Арк-1800» внутрішній простір готелю «Каскад» розділений на вертикальні зони: житлову, громадську, пішохідну та транспортну (рис. 1.1.34).

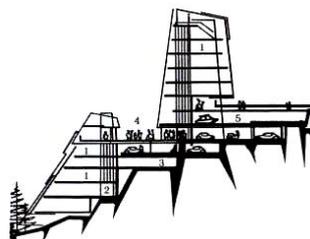

Рис. 1.34. Зонування внутрішнього простору комплексу "Ле з'Арк-1800" (Франція): 1 - житлові приміщення; 2 - ліфт; 3 - технічний поверх; 4 - вулиця; 5 – магістраль

Наприкінці 60-х років спортивно-оздоровчий відпочинок у горах отримав розвиток у Шотландії, Іспанії, Норвегії, Фінляндії, Німеччині, Швеції. Туристські установи, зведені у цих країнах, були розраховані на забезпечення короткочасного відпочинку далеко від міста. Тому більшість туристських закладів — одно-, двоповерхові дерев'яні будинки невеликої місткості.

Одноповерховий готель «Боргаф'єл» (рис. 1.1.35) на півночі Швеції має незвичайне об'ємно-просторове рішення, нагадуючи силуетом снігові пагорби. Скатний дах одного з чотирьох обсягів будівлі готелю використовують для катання на лижах.

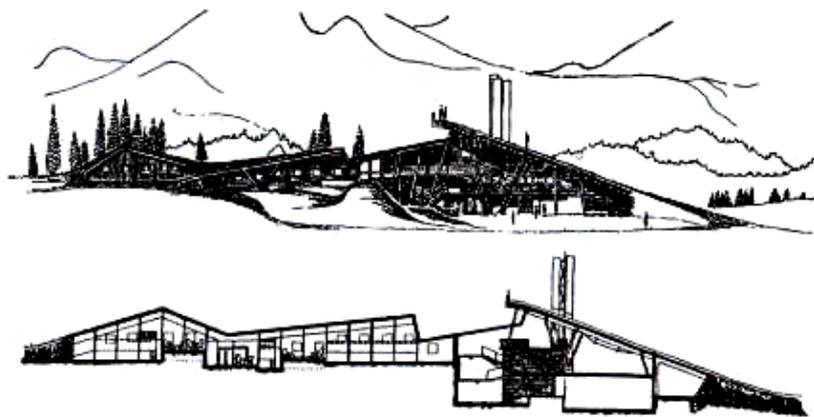

Рис. 1.35. Готель «Боргаф'єл» для лижників (Шотландія)

Наприкінці 60-х років почалося проектування гірничо-рекреаційних комплексів у Перу, Чилі, Аргентині. Зведення туристських установ визначалося необхідністю відкриття заповідних місць для масового туризму.

Один із готелів розташований на вершині гори в Мачу-Пікчу (рис. 1.1.36), забезпечуючи максимальний огляд місцевості: з одного боку – панорами іншого міста, з іншого – мальовничих гір. Будівля є скляною покрівлею над горою, скельна вершина якої проглядається зсередини приміщень готелю.

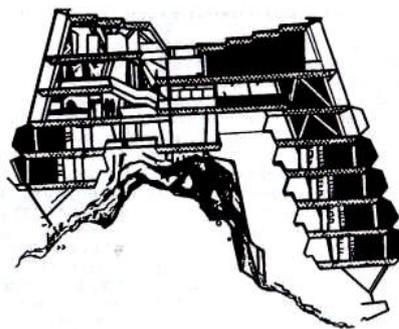

Рис. 1.36. Туристський готель (Перу)

Мобільна архітектура відпочинку та туризму

Перші мотелі були побудовані в США ще наприкінці 20-х років ХХ ст., а кемпінги з'явилися в 30-х роках як сезонні установи (англ. *camping* від *camp* - розташовуватись табором). Наприкінці 50-х років у США функціонувало вже 60 тис. авто-туристських установ.

У цей період акціонерне товариство готелів СЙСА розробило два типи мотелів («Чартерхауз») - багатопверховий та малоповерховий (1-2 поверхи), з можливістю розміщення в різних умовах місцевості. Запропоновано також комбіноване використання високих та низьких будівель, що забезпечує різноманітність типів номерів та взаємозв'язку «стоянка автомобіля – номер». Приміщення громадського харчування мають у своєму розпорядженні біля в'їзду на територію мотелю і зблоковані з багатопверховою будівлею мотелю, створюючи зручності як для мешканців, так і для відвідувачів. Одноповерхові житлові павільйони розміщуються по периметру території, утворюючи внутрішній дворик-садок з дитячим майданчиком та плавальним басейном.

Наприкінці 50-х років у США, Великобританії, Франції для проведення літнього відпочинку стали використовувати пересувні кабіни-вагони - трейлери (англ. *trailer* від *trail* - тягти). У США було розроблено різні види трейлерів — від простого вагона-причепа до добре обладнаної квартири. Наприклад, трейлер "Пентхауз" (рис. 1.1.37) має п'ять спальних місць, обладнаний санвузлом, плитою, вбудованими меблями.

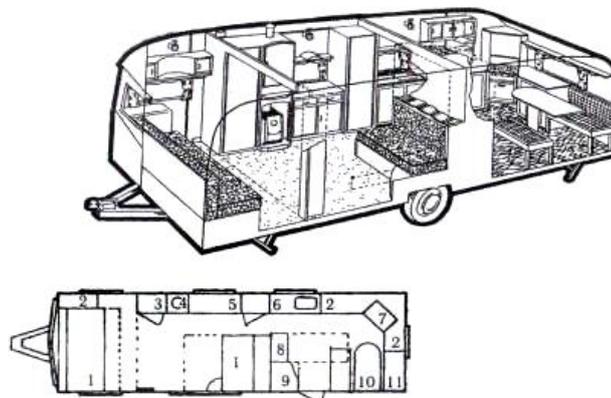

Рис. 1.37. Трейлер "Пентхауз" (США): 1 - диван-ліжко на дві особи; 2 - шафа; 3 - гардероб; 4 - вбудована шафа, куб з гарячою водою та грубка; 5 - буфет; 6 - раковина; 7 - плита; 8 - відкидне ліжко на одну особу; 9 - вбиральня; 10 - стіл; 11 – диван

Трејлер, як пересувне житло на колесах, визначив появу мобільних споруд для літнього відпочинку. Мобільні споруди вперше з'явилися у народів, які ведуть кочовий спосіб життя. Так, на виставці в Цюріху 1958 р. був представлений маленький збірно-розбірний будиночок для туристів. Вперше такий будинок (рис. 1.1.38) був збудований у 1956 р. у Валлісі (Швейцарія). Він є призму трикутного перерізу («Тригон»), одна з площин якої може підніматися і опускатися, перетворюючись на терасу перед застленою стіною будинку. Будинок складається із житлової кімнати на 6 спальних місць, кухні-ніші, санвузла, комори.

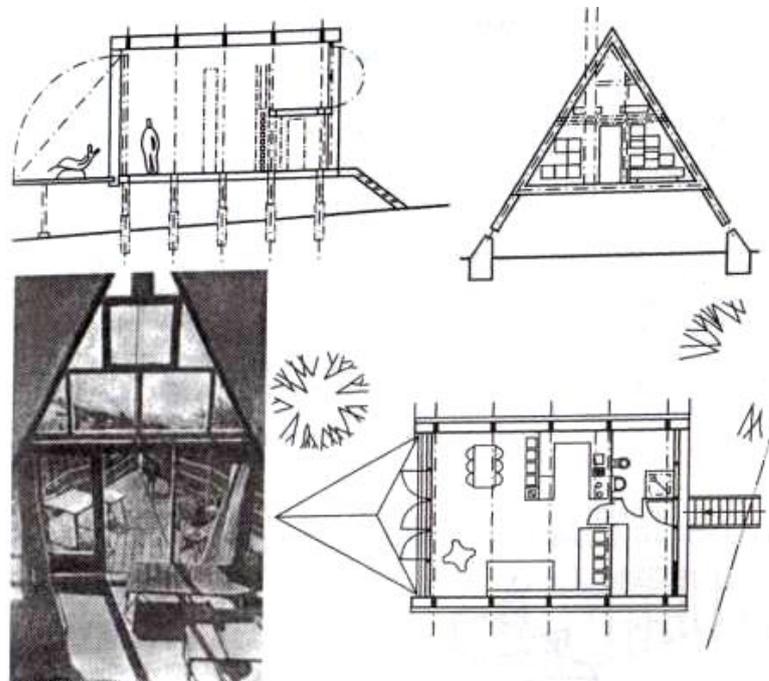

Рис. 1.38. Мобільні споруди для відпочинку «Тригон»

У 80-х роках у конструкціях пересувних сезонних установ відпочинку з'явилися нові об'ємно-просторові рішення — мобільні об'ємні блоки (рис. 1.1.39). Це споруди контейнерного типу повного заводського виготовлення, обладнані вбудованими меблями та санітарно-технічними пристроями. Будівництво рекреаційних будівель з мобільних об'ємних блоків отримало розвиток у Канаді, США, Франції, Японії, Німеччині, Великій Британії. Проводилися експерименти з виготовлення мобільних блоків у Росії, Польщі, Румунії.

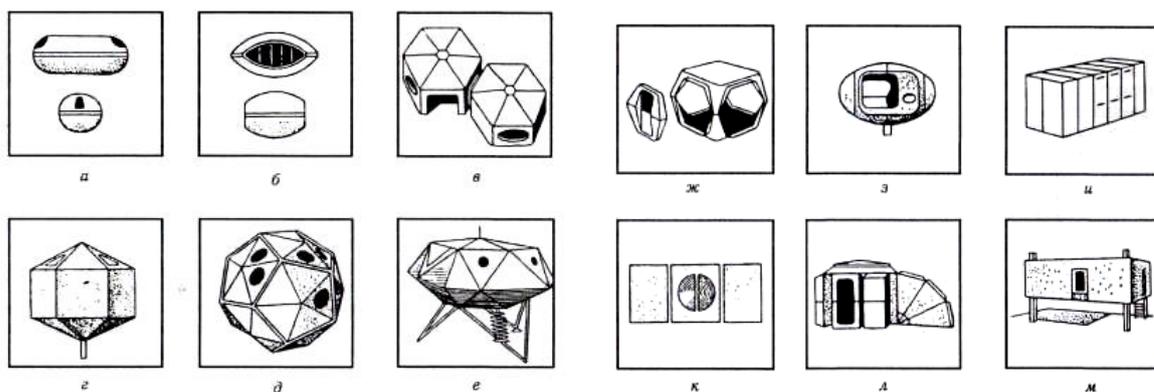

Рис. 1.39. Мобільні об'ємні блоки для сезонної рекреації (за матеріалами...):

а, б - армоцементні об'ємні елементи криволінійної форми (СРСР); в - об'ємний пластмасовий елемент (Великобританія); г - багатогранний елемент (Польща); д - об'ємний елемент 4Додекаедр (Великобританія); е - багатогранний елемент (Франція); ж - об'ємний елемент "Геке а куб" (Румунія); з - об'ємний пластмасовий елемент криволінійної форми (Франція); і - об'ємний блок "Кеніг" (Німеччина); до - сталевий об'ємний блок "Капсула" (Японія); л — об'ємний елемент конструкції, що «розгортається» (Німеччина); м - об'ємний елемент «Тригон» (Швейцарія)

Архітектура водного туризму

Пересувні мобільні туристські установи, розміщені на акваторіях, вплинули в розвитку водного туризму. На початку 60-х років бум водного туризму був викликаний появою більш дешевих прогулянкових суден із пластичних матеріалів. Це зажадало створення додаткових портів та човнових паркінгів. У США з цією метою від моря було проведено канали-лагуни — марини. У Франції знайдено нові принципи поєднання сезонного житла, водного спорту та хроні прогулянкових суден. Так, в портах Сент-Максиме (поблизу курорту Тропе на Середземному морі) і Довіль-сюр-Мер (Ла-Манш, Франції) центри водного масиву розташовані будинки для проживання, оточений портовими причальними пристроями. Комплекс водного туризму включає будинки для проживання та човна для організації активного відпочинку.

У середині 60-х років були розроблені перші фантастичні проекти створення незвичайного середовища відпочинку на воді, під водою, під землею в космосі. Це проекти плавучих міст-воронок системи Інтерліс, які пропонується впровадити у заболочених районах; проект міста-поплавка для розселення в

океані. Наприклад, порт Камарг (Франція) був збудований на заболоченій рівнині.

На початку 70-х років у зарубіжній практиці з'явилися плавучі туристські споруди (рис. 1.1.40), що розміщуються на баржах, дебаркадерах. Основою конструкції дебаркадера служить тонкий залізобетонний корпус прямокутного або трапецієподібного перерізу.

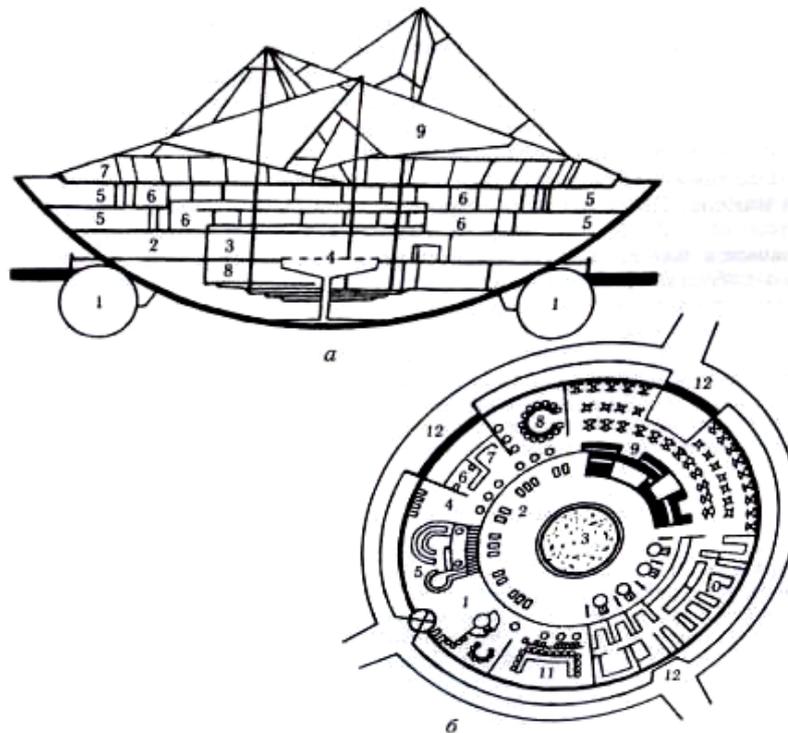

Рис. 1.40. Плавучі туристські установи: а - розріз комплексу туристичної бази: 1 - поплавкові камери; 2 - обідній зал; 3 - солярій; 4 - критий плавальний басейн; 5 - номери; 6 - прогулянкові галереї; 7 - майданчик для спортивних занять; 8 - клуб; 9 - поворотний вітрило; б – план 1-го поверху: 1 – вестибюль з адміністративно-приймальними приміщеннями; 2 - солярій; 3 - відкритий плавальний басейн; 4 - хол; 5 - гардероб; 6 - перукарні; 7 - торговий кіоск; 8 - коктейль-хол; 9 - обідній зал; 10 - кухонні приміщення; 11 - конференц-зал; 12 - прогулянковий майданчик

Рекреаційна архітектура великих просторів

З середини 1960-х років визначилася концепція рекреаційного урбанізму, що відбилася у створенні великих архітектурних просторів, розрахованих на обслуговування великої кількості людей міському середовищі. Такі архітектурні форми було закладено у будівлю готелю «Рідженсі-Хайатт», збудованого 1967 р. в Атланті (США) (рис. 1.1.41). Основна частина простору

квадратного плану будівлі, перекрита плексигласовим покриттям на рівні 22 поверху, отримала назву атриум. У простір озеленого атриуму виходять поверхові галереї та ліфтовий хол із зашкеленими кабінами ліфтів. Приміщення громадського призначення розташовані у двоповерховому просторому подіумі готелю. Внутрішній простір атриуму організовано як мікрмісто, перекрите та упорядковане, з площами та вулицями, обладнаними зонами відпочинку. Використання рослин, дерев та води (струм, фонтан, водоспад, озеро) стало засобом формування простору атриуму, створення взаємозв'язку штучного середовища з людською психікою.

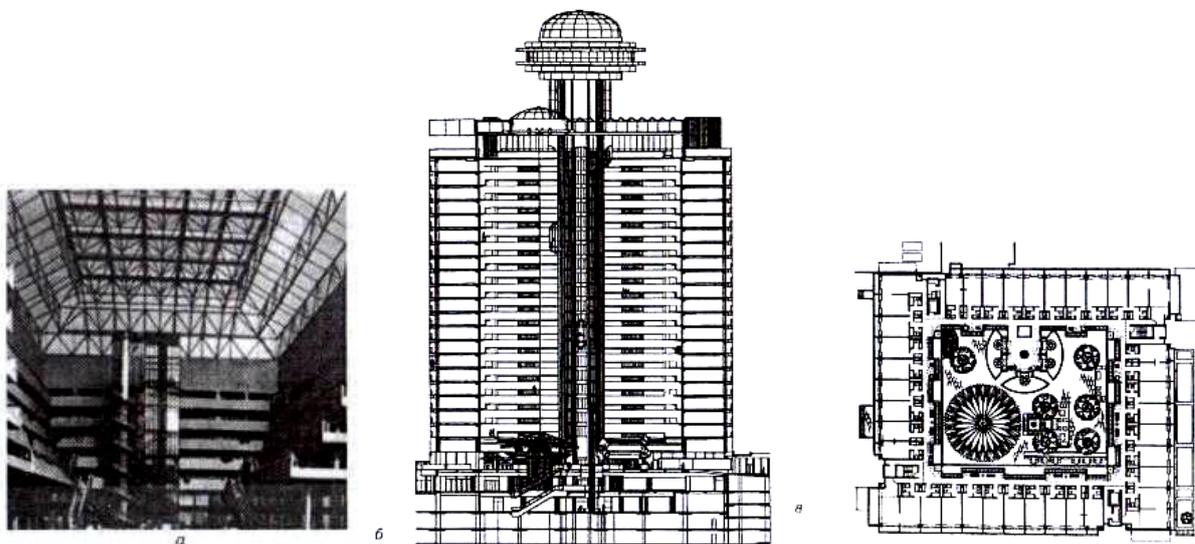

Рис. 1.41. Атриумний готель «Рідженсі-Хайатт» (США): а - інтер'єр вестибюля;

б - розріз; в – план

Специфічною особливістю проектування великих просторів стало створення певного мікроклімату у будинках, розміщених у несприятливих кліматичних умовах. Такі рекреаційні комплекси (будинки-комплекси) були розроблені ще у 60-х роках для заполярних міст Мурманської області. Будинки-комплекси (рис. 1.1.42) для Крайньої Півночі мали багатоступінчасту систему диференційованого відпочинку, що включає: ізольовану квартиру для тихого відпочинку в колі сім'ї; балкон-терасу для кожної квартири, звернену у великий простір зимового саду зі штучним мікрокліматом. У зимовому саду в озеленених ділянках розміщені зони цілорічного активного відпочинку (ігрові

та спортивні майданчики); тераси громадського користування (кінозал, бібліотека, басейн, солярій, оранжерея). У будинках-комплексах розробляли системи регульованого мікроклімату, пристрої денного освітлення та установок, що викликають танення снігу на світлопроникній покрівлі.

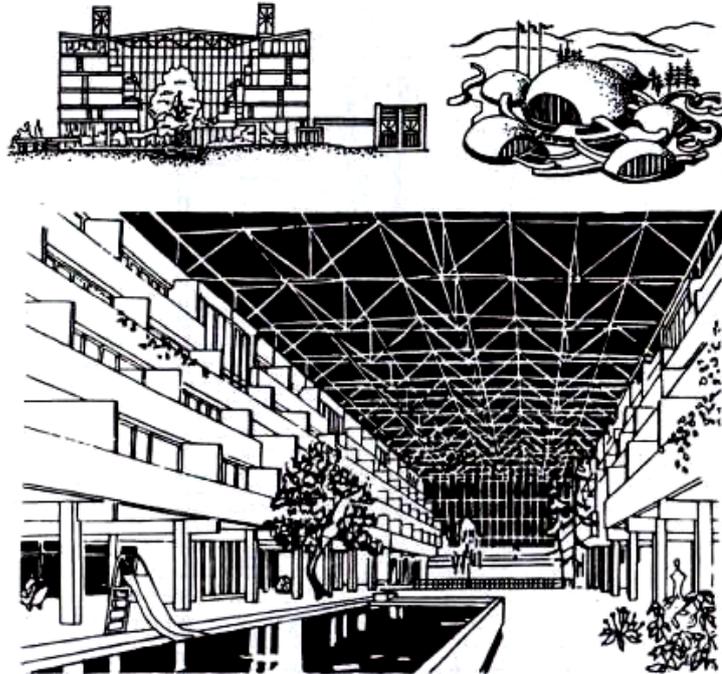

Рис. 1.42. Будинок-комплекс «Сніжногорськ» (Норільськ)

Архітектура великих просторів набула застосування при проектуванні туристських комплексів в історичних містах, визначаючи взаємодію старого та нового та включаючись у просторову тканину древнього міста. Так, головний туристичний комплекс у Бухарі (рис. 1.1.43), спроектований у 1963 р. в Узбекистані, починається з реконструйованої будівлі стародавнього караван-сараю, що виконує функції вестибюлю готельного комплексу. З вестибюля можна потрапити до своєрідного готельного холу туристичного комплексу, лінійно розтягнутого відповідно до стародавнього архетипу критої вулиці. Вздовж цієї вулиці-пасажу розміщені готельні блоки на 420 місць, заглиблені на один поверх. Всі номери орієнтовані на відкриті внутрішні двори. Між готелями розташовані центричні блоки громадського призначення — універсальний зал, басейн, ресторан та вар'єте. З обох боків критої вулиці тягнуться ланцюжок малих одноповерхових споруд — торгові ряди (сувенірні

лотки, кафе та бари, перукарня, пошта-телефон-телеграф, друк, квіти), без яких немислима східна вулиця.

Головний туристичний комплекс у Бухарі розчиняється в історичному середовищі, зберігаючи та оновлюючи древній Шахрістан. Головний туристичний центр у Самарканді, на відміну від Бухари, вирішено компактним обсягом, що розташований з протилежного боку пам'ятнику середньовіччя - площі Регістан. Розпластаний, заглиблений у землю замкнутий готельний комплекс, вирішений як стародавній караван-сарай. У першому сферичному просторі головного вестибюля можна пройти через арковий портал.

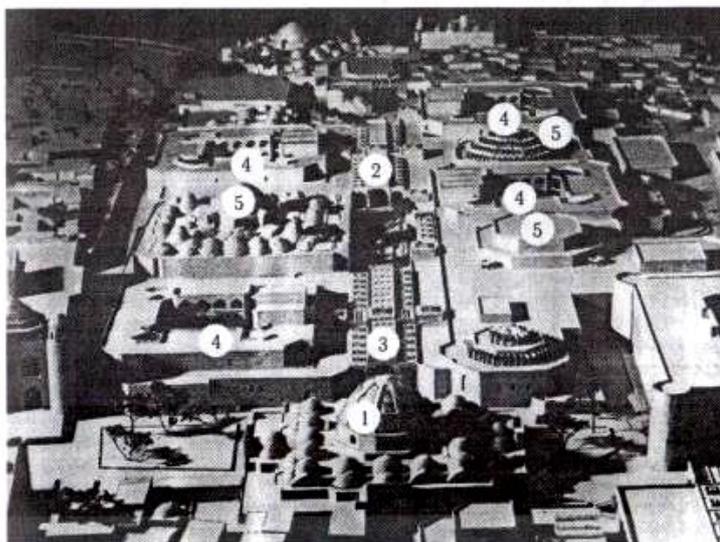

Рис. 1.43. Головний туристичний комплекс (Бухара): 1 - караван-сарай - вестибюль; 2 - готельний хол - вулиця; 3 - крита вулиця; 4 - готелі; 5 - громадські будівлі

Вперше вирішення складного завдання введення у структуру стародавнього міста туристського комплексу було запропоновано ще наприкінці 60-х років при проектуванні та будівництві туристського центру в Суздалі (рис. 1.1.44). Насамперед була розроблена схема функціонального зонування території історичного центру Суздаля: зона розміщення туристів, зона об'єктів музейного показу, зона об'єктів харчування, торгівлі, сувенірних майстерень та лавок. Зона розміщення туристів визначалася створенням головного туристського комплексу, прямим використанням та пристосуванням архітектурних пам'яток, що включає готельний корпус на 430 місць, мотелі, адміністративну будівлю, кафе, відкриту автостоянку, спортивний та дитячий

майданчики, літню естраду, човнову станцію. Протяжна об'ємно-просторова композиція основного готельного корпусу розділена системою відкритих двориків на житлові номери, ресторан, кіноконцертний зал, кафе, бар, басейн з лазнями. До зони проживання включено пам'ятники Покровського та Олександрівського монастирів. У музейно-готельному Покровському монастирі вирішено завдання збереження та показу історичної спадщини: будівлю собору та дзвіниці, наказну хату, трапезна, надвірна церква — об'єкти показу; інвалідний будинок, рубані хати-келії - готельні будинки.

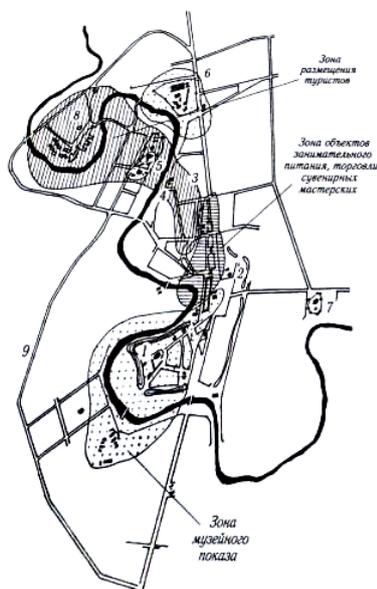

Рис. 1.44. Схема функціонального зонування туристського центру (Суздаль): 1 – кремль; 2 – торгова площа; 3 - Розташований монастир; 4 – Олександрівський; 5 – Покровський; 6 - Спасо-Єфмівський; 7 – Василівський монастир; 8 – головний туристський комплекс; 9 - в'їзна дорога

Атрактивна рекреаційна архітектура

У 70-80-х роках ХХ ст. все більшого значення набуває формування атрактивного (від латів. *attraho* — притягую до себе) архітектурного середовища для відпочинку. Поява «архітектури-декорації» у поєднанні із природним середовищем визначило розвиток атрактивної заміської рекреації.

На Європейському континенті перший парковий комплекс «Діснейленд» відкрили у 1992 р. під Парижем (рис. 1.52). Європейський «Діснейленд» – унікальний парковий центр, що складається з готельного комплексу для тривалого перебування та парку розваг. Архітектура, ландшафт місцевості,

кухня в готелях, уніформа персоналу готелів відображають особливості регіонів США та періоди американської історії.

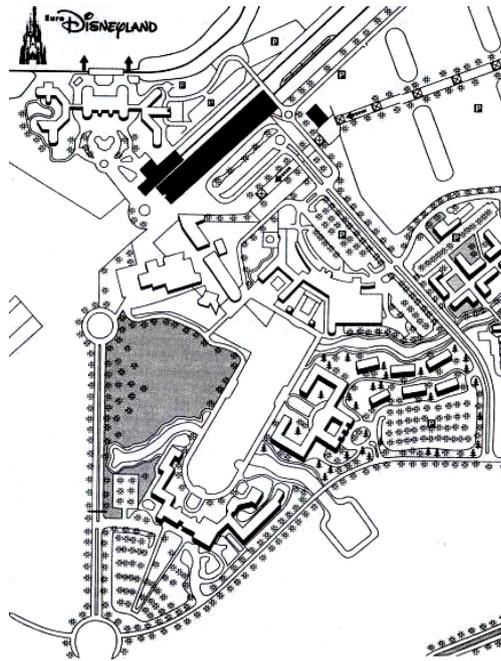

Рис. 1.45. Комплекс «Діснейленд»

Об'єднане в цілісну систему природне та архітектурне середовище, призначене для розважального відпочинку, визначає емоційно-естетичну сутність рекреації. Романтичний початок створюваного архітектурного середовища відпочинку є стимулом, що приводить у рух маси людей у пошуках різноманітності, властивої рекреації.

1.2. Світовий досвід формування такого середовища у закордонній та вітчизняній практиці

Життя в сучасному місті вирізняється шаленими темпами, а відтак – ефективними і швидкими діями кожного його мешканця. Це призводить до втомлюваності та виснаженості організму. Наразі урбанізоване техногенне середовище являє собою накопичення несприятливої екологічної ситуації, постійних стресів, перенасичення шумами та перевантаження населенням. Все це вкрай негативно впливає на емоційно-психологічний та фізичний стан людини. Якісне відновлення життєвої сили та здоров'я мешканців міст відбувається у середовищі, відмінному від її повсякденного – у спеціально призначених рекреаційних територіях за межами урбанізованого простору.

Дослідження різних об'єктів для тривалого відпочинку людей, як то рекреаційних комплексів, туристичних готелів, кемпінгів тощо дало змогу сформуванню світового досвіду такого середовища у закордонній та вітчизняній практиці.

Рекреаційні комплекси України.

Україна одна з найбільших та найстаріших держав, яка розташована в центрі Європи. Країна має гарне розташування, що оточена іншими країнами.

Полтава.

Verholy Relax Park, с. Соснівка, Полтавська обл., 2016 рік.

Це автентичний спа-готель, загублений посеред лісу. Мрійливий пейзаж обіцяє спокійну подорож, подалі від галасливого світу. Відвідування такого комплексу — це справжній досвід приватного усамітненого простору. Все є органічним та природнім. Бережне ставлення до існуючого навколишнього середовища є однією із найважливіших місій даного проекту. Тож протягом періоду будівництва, не було вирублено жодного дерева, де природа є головною, і це правило є непорушним.

Концепція проекту має чіткі реальні цілі: захист навколишнього середовища; збереження лісів; вирощування органічної городини, тощо. Створений дизайн стовідсотково інтегрований в існуючий ландшафт, і не в якому разі не шкодить природному середовищу.

Загородний готельно-ресторанний комплекс Relax Park Verholy від студії YOD Design Lab розташований в живописному куточку основного лісу Полтавської області, Україна. Комплекс побудований за сучасними європейськими стандартами. Авторський дизайн готелю від компанії Yod Design виконано в мінімалістичному стилі: велика кількість скла та натурального дерева створює відчуття себе єдиним з природою, де-небудь у Швейцарії.

У комплексі є 55 номерів у двох гостинних приміщеннях, котеджах та індивідуальних шале. Інтер'єри та екстер'єри виконані з натуральних матеріалів у мінімальній естетиці. Архітектура підкреслює дружлюбну навколишню природу. Зв'язок з природою підкреслюється вибором природних матеріалів, таких, як деревина і камінь, які йдуть в гармонійному поєднанні з навколишнім середовищем. Через панорамні вікна залів відкривається вид на озеро та сосни. У відмінності від міських готелів, номерів у комплексі готельних будівель обладнано балконами, на яких можна милуватися навколишніми пейзажами та насолоджуватися свіжим повітрям.

Також комплекс пропонує безліч розваг та відпочинку: SPA-центр, басейни, верхова їзда, рибалка, велосипедні прогулянки, прогулянки в лісі, йога, фітнес і, звичайно ж, смачна їжа в ресторані Food & Forest, вже став знаменитим серед гурманів зі всієї України.

«Мис доброї надії», с. Глоди, вул. Лісна 1, Диканський район, Полтавська обл. Україна

До послуг гостей ресторан, безкоштовна власна парковка, сезонний відкритий басейн і бар. Заміський комплекс зібрав в собі все необхідне для того, щоб провести незабутній відпочинок на березі річки Ворскла. Готель, котеджі, СПА (лазня, хаммам), ресторани української та європейської кухні, конференц-послуги, басейн, пляж і багато іншого! На території можна зайнятися вейкбордингом, розважитися в канатному парку, взяти безкоштовно напрокат велосипеда і лижне спорядження.

Крім номерів в нашому готелі, можливо орендувати віллу. У них є своя кухонна зона. В кожному номері: телевізор, кондиціонер, ванна кімната, Wi-Fi, красивий вид з вікна, телефон, прасувальні принадлежности, косметичні принадлежности. Безкоштовний Wi-Fi на всій території, безкоштовна приватна парковка.

Головна родзинка комплексу - 25-метровий басейн на березі річки в сосновому лісі.

Харків.

Готель «Carnaval Resort & Spa», с. Коропово, Харківська обл., Україна.

Готель «Carnaval Resort & Spa» розташований за 50 км від Харкова в Національному природному парку «Гомольшанські ліси». Гостей чекають 126 номерів різних категорій від Single до Ambassador suite, розташованих у корпусах готелю та котеджах.

Готель пропонує такі послуги як: розміщення у номерах різного ступеня комфортності, обладнаних телевізорами, телефонами, міні-барами, душовими кабінами, комплектами рушників та міні-парфумерії; харчування та дозвілля у ресторані та караоке-барі; конференц-зал місткістю до 300 осіб та 3 аудиторії різної місткості (максимум – 60 осіб); послуги СПА-центру; 2 басейни – критий та на відкритому повітрі; ігри (боулінг, більярд); поїздки на велосипедах, піші туристичні прогулянки; дитячі ігрові майданчики та міні-клуб.

Львів.

TAOR Karpaty Resort & Spa, с. Ластівка, Львівська обл., Україна.

Комплекс розташований у самому серці Карпат на березі річки Стрий у селі Ластівка Львівської області.

Концепція такого комплексу – поєднання людини та природи.

Готель круглорічний, має сучасні комфортабельні номери та окремі котеджі, побудовані виключно з екологічно чистих матеріалів; термальні басейни та СПА; лазня та чан; ресторан з традиційною українською та елементами європейської кухні. На території є все необхідне для активного відпочинку на природі та спокійної, розслаблюючої атмосфери. Територія та інфраструктура сплановані таким чином, щоб і сім'ї з дітьми, і молоді пари, чи люди у віці, змогли знайти розваги за своїми інтересами.

Світовий досвід такого середовища у закордонній практиці.

Китай.

Готель Woodhouse, с. Туанджі, м. Гуйчжоу, Китай.

Одним із цікавих прикладів є Woodhouse – один із перших проектів, спрямованих на подолання бідності в сільській місцевості шляхом впровадження сільськогосподарського туризму. Мета такого дизайну зафіксувала красу природи за допомогою спокійних форм, які гармоніюють з навколишнім середовищем.

Готель складається з 10 одноповерхових дерев'яних будинків на схилі пагорба, що зливаються з великою травою та лісом. Рельєф ділянки складний і має розрізнені скельні утворення. Шляхом ретельних досліджень місцевості, було визначено розташування та орієнтація десяти дерев'яних будинків, щоб зафіксувати найпривабливіші краєвиди, не порушуючи оригінальних скельних утворень та лісів. Від підніжжя гори до десяти індивідуальних будинків веде розумна пішохідна доріжка.

Дизайн дерев'яних будинків покликаний гармоніювати з ландшафтом і сільською атмосферою. Тому архітектори уникали складного або перебільшеного дизайну і вибрали три основні геометричні форми. Кожен будинок виконує функцію окремої кімнати. Обсяги кімнат зведені до мінімуму, щоб зменшити відчуття присутності в навколишньому середовищі, одночасно забезпечуючи комфорт у приміщенні. Фасад, виготовлений з карбонізованої деревини, стійкий до погодних умов, а його колір і текстура дозволяють дерев'яним будинкам плавно вписуватися в ландшафт. Для внутрішнього простору в кожному будинку вирізали різні вікна відповідно до їх форми та орієнтації, вносячи в чисті об'єми багаті шари навколишніх ландшафтів.

Нідерланди.

База відпочинку Roostpot, Шайк, Північний Брабант, Нідерланди.

База відпочинку Roompot – одне з найновіших найкращих місць, це стильні та сучасні окремі будиночки, різного типу.

Комплекс має паркінг, пункт обслуговування, міні-маркет, ресторан, боулінг, прокат велосипедів, ігри - розваги в приміщенні та дитячий клуб

Ці особливі будинки відпочинку розташовані на набережній, посеред лісу або заховані в горбистій місцевості. Зелень простягається далеко за межі парку, де на вас чекає незаймана природа первозданного району Де Маасхорст.

Будинок типу 1 - Лодж 4. Цей одноповерховий будиночок підходить для чотирьох осіб. Вітальня з підлогою з підігрівом і куточком оснащена смарт-телевізором. Поруч знаходиться кухня з кавомашиною, посудомийною машиною та комбінованою мікрохвильовою піччю. У лоджі є 2 спальні, в обох встановлені 2 ліжка із пружинними матрацами. Одна зі спалень також обладнана телевізором. У будинку 1 туалет і 1 ванна кімната з душем і підлогою з підігрівом. Зовні розбитий сад з терасою та садовими меблями.

Будинок типу 2 - Лісова вілла 6. Ця окрема нова вілла з 1 поверхом підходить для 6 людей. У просторій вітальні з великими вікнами є підлога з підігрівом та зона відпочинку. Поруч знаходиться відкрита кухня, серед іншого, з кавомашиною, комбінованою мікрохвильовою піччю та посудомийною машиною. На нижньому поверсі знаходиться спальня з 2 односпальними ліжками та ванною кімнатою. Є підлога з підігрівом та душова кабіна. Інші 2 спальні знаходяться нагорі. У кожному з них є 2 односпальні ліжка. На другому поверсі також знаходиться друга ванна кімната з теплою підлогою та душовою кабіною. У будинку є окремий туалет унизу і є місце для розкладачки.

1.3. Рекреаційні комплекси у дослідженнях науковців

Сучасне середовище для тривалого відпочинку людей постійно розвивається, удосконалюється й модернізується відповідно до нових вимог та інноваційних технологій. Це стало предметом дослідження не одного покоління науковців різних сфер – архітекторів, ландшафтних архітекторів, дизайнерів,

екологів, конструкторів, фахівців туристичної галузі та інших. У цьому й полягає актуальність обраного дослідження та мета даної наукової розвідки – виявити сучасні інноваційні тренди в організації рекреаційного середовища в різних країнах і континентах.

На сьогоднішній день обраний напрям дослідження є актуальним. Це підтверджується активною науковою полемікою щодо проблем рекреаційного розвитку, основних сутнісних, функціональних та управлінських аспектів функціонування туристсько-рекреаційних комплексів, що представлені у роботах таких науковців: Цьохла С.Ю., Харічков С.К., Баєва О.В., Щепанський Е., Воронкова Л.П., Сапрунова В.Б., Квартальнов В.А., Зорін І.В., Веденін Ю.А., Лукьянова Л.Г., Цибух В.І., Габрель М.М., Нездоймінов С.Г., Шулик В.В., Стаускас В.П., Смаль І.В., Панченко Т.Ф., Новикова В.І.

Цьохла С.Ю. вважає, що на сьогодні рекреація та туризм є одним з найприбутковіших видів бізнесу у світі. Цей сектор останнім часом стає дедалі важливішим у структурі національних економік, і розвивається дуже швидкими темпами, в країнах що надають розвитку рекреації та туризму пріоритетного значення, ця сфера послуг зростає набагато швидше, стаючи не тільки дедалі значимішою частиною національних економік, але й найважливішим наповнючем державної скарбниці [9].

Харічков С.К. визначив, що розвиток рекреації та туризму є одним із пріоритетів соціально-економічного зростання держави, вагомим чинником стабілізації та структурної перебудови національної економіки. На підтвердження цієї тези достатньо навести факти щодо визначення пріоритетів розвитку країни у Державній стратегії, регіонального розвитку на період до 2015р (постанова КМ України №1001 21.07.2006р) – «розвиток курортно-рекреаційної сфери» [10].

На думку *Баєвої О.* Туристсько-рекреаційний комплекс – це складне інституційне соціально-економічне та матеріальне утворення, основним системоутворюючим чинником якого є забезпечення людської життєдіяльності

за рахунок здійснення профілактики, лікування, оздоровлення, відпочинку, рекреації і результатом чого є створення і споживання специфічного туристично-рекреаційного продукту як вихідної основи формування і реалізації високоякісного пакету лікувально-оздоровчих послуг в умовах функціонування цілісного санаторно-курортного комплексу [11, с. 15].

Існує також бачення, як говорив *Щепанський Е.*, що туристсько-рекреаційний комплекс – це комплекс, що об'єднує систему туристично-рекреаційних закладів, обслуговуючих їх підприємств інфраструктури та інших галузей, які мають тісні виробничі та економічні зв'язки, спільно використовують ресурси з метою задоволення різноманітних оздоровчих, пізнавальних, культурних та інших потреб населення [12].

Л.П. Воронковою [13] та *В. Б. Сапруновою* [14] виствітлено періодизацію розвитку туризму в країнах Європи. В її основу покладені наступні критерії: техніко – економічні передумови; соціальні передумови; цільові функції туризму на різних етапах розвитку. Відповідно до даної періодизації, і історії розвитку туризму розглядаються чотири етапи. Перший етап – XIX ст. – передісторія туризму. Другий етап – XIX ст. – початок XX ст. – елітарний туризм, зародження спеціалізованих підприємств з виробництва туристичних послуг. Третій етап – початок XX ст. – до Другої світової війни – становлення соціального туризму. Четвертий етап – після Другої світової війни – сучасний етап – масовий туризм, формування туристичної індустрії.

В. Квартальнов виділяє наступні п'ять етапів у розвитку концепції туризму, зокрема: перший етап до 1890 р., другий етап – 1890-1927 рр., третій етап – 1927-1969 рр., четвертий етап – 1969-1990 рр. та п'ятий – 1990 – по теперішній час [15, с. 21] .

Зорін І.В. і *Квартальнов В.А.* рекреаційну систему розглядають як складну соціально-керовану (частково самокеровану) систему, основною підсистемою якої є суб'єкти туризму, а основна функція системи – всестороннє задоволення рекреаційних потреб населення [16].

Усвідомлюючи необхідність удосконалення концепції рекреаційної системи *Веденін Ю.А.* розробив дві основні моделі територіальних рекреаційних систем: 1) об'єктивно-сцентрована, ядром якої є рекреаційна територія, де розташовані рекреаційні ресурси, кадри і інфраструктура, спрямовані на обслуговування рекреантів; 2) суб'єктивно-сцентрована, яка має соціальну і суспільну спрямованість, в якій основним блоком вивчення є група людей (агломерація), яка має визначені рекреаційні потреби і потребу в них [17].

У опублікованій праці вчених *Л. Г. Лук'янової* та *В. І. Цибух* розглянуто критерії класифікації житлово-рекреаційних комплексів на основі містобудівних і соціально-економічних факторів, які безпосередньо визначають місце розташування, композицію таких комплексів, які пов'язані з різними видами рекреаційних ресурсів та рівнем розвитку інфраструктури [18].

Також *Л.Г. Лук'янова* та *В.І. Цибух* розглянули історію розвитку рекреаційного середовища. Подано типологію рекреаційного середовища. А також досліджено організацію простору рекреаційних комплексів з урахуванням різних видів і форм рекреаційної діяльності. Розглянуто види рекреаційних комплексів та їхню планувальну організацію відповідно до рекреаційного призначення-лікування, відпочинок, туризм. Викладено принципи і прийоми функціонально-технологічної організації рекреаційних закладів [18].

Габрель М.М. розкрив тенденції розвитку приміських рекреаційних територій та їх архітектурно-просторових взаємодій у різні історичні періоди. Також розглянуто функціонально-планувальні трансформації приміського простору та взаємозв'язку з містобудівною ситуацією, наведені позитивні та негативні тенденції та характеристики в архітектурній організації рекреаційного простору, сформульовано вимоги до формування туристично-рекреаційних об'єктів [19].

Нездоймінов С.Г. проаналізував рішення про створення регіонального туристсько-рекреаційного комплексу що базується на результатах таких аспектів: туристсько-рекреаційне районування території (районування за рівнем споживання; районування за рівнем спеціалізації підприємств індустрії туризму); інвентаризація наявних ресурсів регіонального туризму (матеріально-технічних, трудових, інформаційних, фінансових) та їх оцінка [20, с. 137].

Поняття «рекреація» в архітектурі почали вживати на початку 1960-х рр. *Шулик В.В.* відзначає, що саме Стаускас В. П. був першим науковцем, який застосував термін «рекреаційна архітектура» та розробив класифікацію рекреаційних утворень [21].

За визначенням *Стаускаса В.П.* «Рекреація — це діяльність людини, направлена на відновлення своїх фізичних та психологічних сил, розвитку особистості, що не пов'язана з виконанням трудових обов'язків і задоволенням обов'язкових побутових потреб [22].

В свою чергу, виходячи з основ системного підходу, *Шуликом В.В.* запропонована структурно-функціональна модель рекреаційної системи, основними невзаємозамінними компонентами якої слід вважати: рекреаційне споживання, рекреаційне обслуговування, рекреаційне виробництво та рекреаційні комунікації [21].

Шулик В.В. представив рекреаційну систему, яка має забезпечувати, окрім основної, всіх необхідних функцій: «... виходячи із поняття системної цілісності, можна стверджувати, що рекреаційна система - це просторово локалізований об'єкт (середовище), в якому, як правило, поряд із основною - рекреаційною, реалізуються всі необхідні функції для забезпечення нормальної людської життєдіяльності [23].

За твердженням *Смаля І.В.* рекреація – поняття значно ширше, оскільки включає практично всі види діяльності людини. Відповідно до даного трактування рекреація – це система заходів, пов'язана з використанням

вільного часу людей для їх оздоровчої, культурно-ознайомчої і спортивної діяльності на спеціалізованих територіях, які знаходяться поза їх постійним помешканням. Похідними від даного терміну є «рекреаційна зона», «рекреаційна територія», «місце короткочасного відпочинку» тощо [24].

За *Т.Ф. Панченко* та *С.І. Поповичем* функціональні види рекреації за ознаками ареалів перебування рекреантів поділяються на (Панченко, 2002) сім основних типів: культурна; пізнавальна; оздоровча; туристично-рекреаційна; екологічна; зелена; сільська [25].

Новикова В.І. виділяє наступні типи інфраструктури рекреаційної діяльності в залежності від способу їх включення в рекреаційну галузь: спеціалізована, що застосовується тільки в рекреаційній галузі; соціальна, орієнтована на соціальні потреби суспільства; універсальна, яка включає виробниці та соціальні потреби суспільства [26].

Панченко Т.Ф. виділив території функціонального використання в залежності від розташування курортно-рекреаційних територій в просторі по відношенню до міст-центрів і підцентрів, а також з урахуванням їх транспортної доступності і функцій: для щоденної; для тижневої; для тривалої і короткочасної рекреації [27].

За твердженням *Шулика В. В.* однією із головних умов для забезпечення рекреаційної діяльності є створення оточуючого середовища, сприятливого для рекреаційної діяльності. Рекреаційна діяльність характеризується не лише просторовими показниками, вона відбувається послідовно - на протязі дня, тижня, року. В ході цього процесу формується загальне рекреаційне середовище, як невід'ємна частина життєвого середовища людини. Види середовища, які забезпечують процеси по рекреаційному користуванню, для полегшення подальших досліджень об'єднані у чотири групи: штучне середовище; антропогенно-природне; природно-антропогенне; природне [23].

ВИСНОВКИ ДО РОЗДІЛУ 1

1. На підставі аналізу історичного досвіду формування рекреаційного середовища виділено три етапи його розвитку. Перший етап – еволюція «старого» архітектурного середовища відпочинку (сер. 4 тис. до н. е. - XIX ст.), що складається із архітектурного середовища відпочинку стародавнього світу (сер. 4 тис. до н. е. - 476 р.), середньовіччя (V—XIV ст.) та нового часу (XIV—XIX ст.). Другий етап – «нове» архітектурне середовище відпочинку (XIX ст. - поч. XX ст.), де виявлено архітектуру рекреаційних будівель та споруд. Третій етап – сучасна архітектура середовища відпочинку (20-30-х р. – до наших днів), що включає архітектуру санаторних будівель та споруд, гірнично-рекреаційну, мобільну архітектуру відпочинку та туризму, водного туризму, рекреацію великих просторів та атрактивну рекреаційну архітектуру. Виявлено найбільш цікаві приклади формування рекреаційних комплексів у закордонній та вітчизняній практиці, зокрема України (Verholy Relax Park, с. Соснівка, Полтавська обл., «Мис доброї надії», с. Глоди, вул. Лісна 1, Диканський район, Полтавська обл., Готель «Carnaval Resort & Spa», с. Коропово, Харківська обл., TAOR Karpaty Resort & Spa, с. Ластівка, Львівська обл.), Китаю (Woodhouse, с. Туанджі, м. Гуйчжоу) та Нідерландів (База відпочинку Roompot, Шайк, Північний Брабант).

2. Розглянуто низку наукових праць, пов'язаних із даним дослідженням, таких науковців, як Цьохла С.Ю., Харічков С.К., Баєва О.В., Щепанський Е., Воронкова Л.П., Сапрунова В.Б., Квартальнов В.А., Зорін І.В., Веденін Ю.А., Лукьянова Л.Г., Цибух В.І., Габрель М.М., Нездоймінов С.Г., Шулик В.В., Стаускас В.П., Смаль І.В., Панченко Т.Ф., Новикова В.І. та інших. Проаналізовано особливості розвитку середовища для тривалого відпочинку, термінологічний апарат дослідження: терміни «рекреація», «рекреаційна діяльність», «рекреаційна система», «туристсько-рекреаційний комплекс». Виявлено дві основні моделі територіальних рекреаційних систем (за Веденін Ю.А.) [17]; класифікацію житлово-рекреаційних комплексів на основі містобудівних і соціально-економічних факторів, їх місце розташування та

композицію; тенденції розвитку приміських рекреаційних територій та їх архітектурно-просторові взаємодії у різні історичні періоди.

3. Виявлено, що створення регіонального туристсько-рекреаційного комплексу базується на двох аспектах – туристсько-рекреаційне районування території та) інвентаризація наявних ресурсів регіонального туризму (за Нездомінов С,Г,) [20].

РОЗДІЛ 2

СЕРЕДОВИЩЕ ВІДПОЧИНКУ ЯК ОБ'ЄКТ ДОСЛІДЖЕННЯ

2.1. Різновиди рекреаційних об'єктів за різними критеріями

Рекреаційні комплекси являють собою містобудівні утворення різного функціонального профілю, що складаються з рекреаційних установ, об'єднаних єдиним архітектурно-планувальним рішенням, загальною просторовою композицією та організацією обслуговування.

На основі світового досвіду та досліджень науковців, суспільних функцій рекреації та особливостей організації рекреаційні комплекси ділять на наступні класифікації.

1. *За функціональним профілем* бувають:

- санаторні комплекси;
- комплекси відпочинку;
- туристські комплекси.

2. *З функціональним профілем* рекреаційних комплексів пов'язаний критерій *капітальності* забудови (капітальність будівель та споруд визначається вимогами міцності, вогнестійкості та довговічності).

- Капітальні (круглорічні, сезонні). Капітальними є всі типи санаторних установ, пансіонати, курортні та туристські готелі, мотелі, готелі.

- Некапітальні (стаціонарні, тимчасового типу). Некапітальними стаціонарними - будинки відпочинку типу літніх будиночків, бази відпочинку, дитячі табори, туристичні бази літнього типу, кемпінги, притулки, хатини;

некапітальні тимчасового типу — молодіжні, туристично-спортивні табори наметового типу.

- Мобільні. На землі – стоянки автопричепів, туристські поїзди; на воді – стоянки катерів, яхт, туристських суден, плавучих будинків відпочинку.

3. За місткістю

Місткість комплексу відпочинку залежить від кількості постійних місць. Розважальні комплекси малої місткості - від 15 до 110 місць; середньої - від 160 до 300; великої - від 400 до 1000 місць. Середньої та великої місткості можуть бути будинки престарілих, пансіонати (пансіонати - об'єкти з повним утриманням, що надають туристичні послуги відпочиваючим під час турів), пансіонати, туристичні готелі, кемпінги. Малий - може бути навісом, каюта на 15; 50; 100 місць. Місткість дозвіллевого комплексу залежить від його функціонального профілю, складу дозвіллевих закладів і розташування в певному географічному ландшафті, так, для туристичних комплексів у приморських районах місткість коливається від 1 до 8 тис. осіб, від 1 до 5 тис. місць. Місткість приозерних рекреаційних комплексів порівнянна з приморськими, для малих озер місткість приозерних рекреаційних комплексів коливається від 500 до 5 тис. місць.

Рекреаційні потреби поділяються на три рівні (за Ю. Веденіним та І. Зоріним):

- Індивідуальні - потреба у відновленні та розвитку фізичних і моральних сил людини, у фізичному, інтелектуальному та духовному вдосконаленні;
- Групові - потреби окремих вікових і соціальних груп;
- Суспільні - потреба у простому і розширеному відтворенні трудового та соціально-культурного потенціалу суспільства. Усі вони перебувають у тісній взаємодії.

4. За контингентом

Рекреаційне планування має відповідати соціальній, віковій і статевій структурі населення.

5. За рівнем комфорту

Рівень комфорту рекреаційних установ залежить від стану матеріальної бази. Неоднозначність розвитку матеріальної бази в різних країнах вимагає уніфікації критеріїв рівня комфорту для забезпечення міжнародних туристичних зв'язків. Наприклад, для готелів міжнародне позначення рівня комфорту прийняте символом *. Кількість зірок збільшується з підвищенням рівня комфорту.

Найбільш поширеною вважається Французька національна класифікація, яка встановлює шість категорій, серед яких п'ять із присвоєнням певної кількості зірок (1*, 2*, 3*, 4*L або 5*), одна категорія без зірки. Така система дозволяє найповніше охопити ринок готельних послуг.

- Туристський клас – *;
- Стандартний клас – **;
- Комфортний клас – ***;
- Перший клас - ****;
- Люкс - *****

6. За способом переміщення: автомобільний, залізничний, автобусний, авіаційний, автостоп.

7. З критерієм капітальності пов'язаний критерій *стаціонарності*.

- Стаціонарні будівлі та споруди розраховують на постійну експлуатацію на цьому місці до повної амортизації; нестаціонарні можуть бути переміщені в інше місце. Стаціонарними є всі капітальні будинки, зведені на фундаментах;

- Нестаціонарні бувають стабільними (будинки відпочинку, туристські бази літнього типу) та мобільними (туристський поїзд, туристське судно).

8. Капітальність будівлі впливає на *сезонність* експлуатації, яка може бути: цілорічною, сезонною.

Усі капітальні будівлі є цілорічні; всі сезонні мають полегшені конструкції будівель, обмежений благоустрій ділянки та можуть бути як стаціонарними, так і нестаціонарними. Наприклад, санаторій - стаціонарний, цілорічний заклад; готель - стаціонарний, сезонний заклад; кемпінг - нестаціонарна, сезонна,

стабільна установа; річкове туристське судно - нестационарне, сезонне, мобільне; морське туристське судно - нестационарне, цілорічний, мобільний.

Сезонність пов'язана з розширенням місткості рекреаційних комплексів у літню пору за рахунок організації сезонних рекреаційних місць. Так, на кожне ціле місце має припадати 4 - 5 сезонних місць, тобто, якщо максимальна місткість рекреаційного комплексу 1000 місць (за літнім нормативом), то місткість цілорічної рекреаційної установи у цьому комплексі становитиме 200 місць. Відсутність урахування сезонності при формуванні рекреаційних комплексів призводить до недовантаженості цілорічних рекреаційних установ у зимовий період на 30-40%.

9. За туристично-рекреаційним ресурсом

- на основі природних ресурсів
- на основі культурно-історичних ресурсів
- на основі інфраструктурних ресурсів
- змішаного типу

10. За розміщенням в середовищі

- щодо акваторії
- щодо водних об'єктів
- щодо рельєфу

11. За способом розміщення туристів: готельного типу, будиночки, палатки.

12. За територіальним аспектом: внутрішній, виїзний, в'їзний.

13. За тривалістю: короткочасний, середньостроковий, довгостроковий.

2.2. Фактори, що впливають на організацію такого середовища

Проектування рекреаційного комплексу розпочинається з оцінки місцевості та ресурсного потенціалу території. Проектований об'єкт повинен успішно вписуватися в навколишню місцевість, бути максимально упорядкованим і комфортабельним для перебування туристів. Територія для проектування вибирається заздалегідь, щоб врахувати особливості місцевості і існуючу забудову якщо вона є.

Фактори, що впливають на організація даного середовища, а саме: містобудівні, соціально-економічні, екологічні, архітектурно-ландшафтні, інженерні, історико-культурні, забезпечують функціонування рекреаційних комплексів, визначаючи шляхи їх розвитку.

Містобудівні фактори безпосередньо визначають місце розташування, композицію та величину рекреаційного комплексу; опосередковано пов'язані з видами рекреаційних ресурсів та рівнем розвитку інфраструктури.

Містобудівні фактори групують за:

- необхідна площа території з урахуванням специфіки експлуатації, місткості;
- оптимальні геометричні контури ділянки;
- наявність берегової лінії;
- раціональне розміщення транспортних комунікацій (наявність транспортних шляхів, наявність поблизу населеного пункту, наявність у радіусі 100км залізничного вокзалу).

Соціально-економічні чинники впливають на формування рекреаційного комплексу через структуру рекреаційних потреб; якісні та кількісні характеристики рекреаційного потоку; економічну можливість та доцільність організації рекреаційного комплексу.

Соціально-економічні фактори групують за:

- типом призначення рекреанту;
- складом функціональних груп приміщень;
- місткості;
- рівнем комфорту;
- сезонності експлуатації.

Екологічні фактори означають, що територія повинна бути екологічно безпечною для відвідувачів. Важливо враховувати екологічні наслідки та обмежений розвиток туризму в кожній зоні відпочинку, міри захисту природних цінностей, оптимальне використання природних ресурсів, регулярне використання території.

До екологічних факторів відносять:

- комфортність території;
- відповідність санітарно-гігієнічних параметрів середовища;
- відповідність нормативним вимогам (чистота повітря, аерації, інсоляція);
- тривалість днів із сприятливими температурними умовами.

Ландшафтні фактори – це рекреаційна цінність територіального комплексу оцінюється за сукупністю сприятливих природних ресурсів:

- наявність природних компонентів на ділянці або на прилеглий території;
- озеленення;
- специфіка рельєфу;
- наявність водних поверхонь;
- прийнятні біологічні та фізичні характеристики території (грунт).

Інженерні фактори мають важливе значення для забезпечення необхідних умов для життя, це сукупність обладнання і елементів, за допомогою яких створюються комфортні та зручні умови експлуатації будівлі:

- наявність інженерних комунікацій (водопровід, каналізація, енергоносії);
- економічні показники рекреаційного комплексу;
- можливість підключення до існуючих інженерних мереж з урахуванням їх потужності та потужності закладу відпочинку.

Історико-архітектурні фактори це різноманітні історичні та архітектурні пам'ятки:

- наявність і статус природних територій, що охороняються;
- щільність і значимість існуючих архітектурних та історичних пам'яток.

2.3. Організація середовища для тривалого відпочинку

Організація повноцінного середовища рекреаційних комплексів означає взаємозв'язок системи «людина – природа – рекреаційний комплекс», що ґрунтується на принципах природних і неприродних компонентів.

Базисну модель організації рекреаційної системи вперше представив В. С. Преображенський. Він визначив територіальну рекреаційну систему як соціальну географічну систему, що складається із взаємозалежних підсистем: природних і культурних комплексів, інженерних споруджень, що обслуговує персоналу й відпочиваючих, що характеризується функціональною й територіальною цілісністю (Рис. 2.3.1)

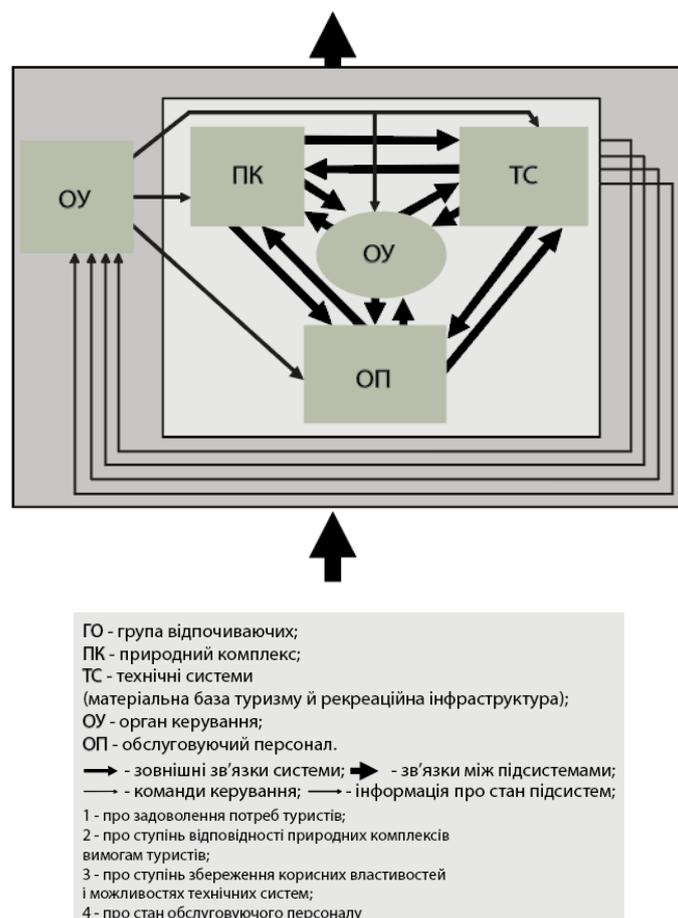

Рис. 2.3.1 Базисна модель рекреаційної системи (за В. С. Преображенський)

Основними композиційними прийомами організації об'єктів такого середовища являються:

- Точкова. Компактне розміщення однієї будівлі, поєднуючи в собі всі функції;

- Блоквана. Розміщення різноманітних функціонуючих груп в кількох з'єднаних блоках;
- Розосереджена. Одно-двоповерхова забудова окремо розміщеними котеджами і будиночками;
- Комбінована. Поєднання елементів інших схем.

Для визначення оптимального планування даного середовища необхідний детальний аналіз взаємозв'язку між типовими ландшафтними ситуаціями та обґрунтованими композиційно-планувальними рішеннями. З урахуванням цього на основі вивчених аналогів рекреаційних комплексів можуть володіти:

- лінійної поліцентричної структурою, забудова яких розміщується смугою вздовж ущелини, русла річки, туристично-маршрутних трас, пляжної зони; подібна структура найбільш характерна для прибережних територій із рівнинним рельєфом, а також гірських районів зі складним рельєфом;
- розчленовано-кущової структурою, в основі якої взаємозв'язок головного центру та під центрів, що розміщуються по основних композиційних осях комплексу. Такою структурною організацією відрізняються РК у гірській та прибережній місцевості;
- багато центрвою структурою, коли кілька під центрів групуються навколо одного, загального центру, що характерно для територій зі складним рельєфом та прибережних зон;
- централізованою структурою, в якій РК є цілісним комплексом, що складається з взаємопов'язаних один з одним об'єктів, замкнута схема планування при цьому дозволяє пов'язати всі групи приміщень між собою, що часто виявляється актуальним для гірських і рівнинних територій;
- моноцентричною (компактною) структурою, за якої РК формується на компактній території. Згруповані об'єкти комплексу утворюють внутрішній центральний рекреаційний простір таким чином, що в будь-який пункт комплексу можна потрапити по сформованій пішохідній

мережі, що найчастіше застосовується в районах, розташованих на рельєфі, і прибережних територіях;

- структурою з вираженим зовнішнім магнітом тяжіння, коли РК визначається наявністю унікального природного чи історико-культурного ресурсу, що виступає в ролі полюса тяжіння рекреаційної активності, чим визначається вся інфраструктура комплексу. Така структура може виникнути в будь-яких містобудівних та природно-ландшафтних умовах і визначається винятковістю того чи іншого місця.

На сьогодні найбільш доцільною з економічної та функціональної точок зору є моноцентричне (компактне) планування, так як воно забезпечує централізацію установ періодичного обслуговування, що дає можливість розширювати їх номенклатуру, дозволяє розміщувати зони з урахуванням найкоротшої пішохідної доступності, виключаючи внутрішній транспорт; скорочує протяжність транспортних і інженерних комунікацій, забезпечуючи їхню централізацію. Найбільша щільність забудови досягається за допомогою концентрації споруд навколо композиційного ядра, створенням вбудованих комплексів.

В результаті аналізу дослідження рекреаційних комплексів за різними критеріями, виявлені основні принципи архітектурно-просторової організації рекреаційних комплексів (за Ніколаєва А.С., 2019) [28]. Дані принципи сприяють підвищенню комфортності відпочинку, а також мають економічний та соціальний ефект. Поліпшиться взаємозв'язок між природою та архітектурними об'єктами та більш раціональне використання природних ландшафтів.

Принцип «Переваги природного ландшафту». Уся архітектура рекреаційних об'єктів повинна коритися навколишній природі, виділяючи особливості ландшафтів. Потрібна розробка функціонального зонування та проектування об'єктів відпочинку за допомогою комплексного огляду досліджуваної території. Рекомендовано освоєння мінімально значних ділянок шляхом супер тісному розміщенню об'єктів відпочинку з метою зменшення

антропогенного впливу на цінні природні території з колоритним ландшафтом та більшістю водою.

Принцип «Симбіозу». Полягає у необхідності тісної взаємодії архітектури РК з існуючим ландшафтом, як єдине ціле. Можливе застосування різних прийомів в архітектурній організації та конструкціях. Наприклад, ландшафтний дизайн території, озеленені елементи конструкцій, застосування рельєфу, як частини конструкції. Також рекомендовано організовувати різноманітність поєднань типів об'єктів відпочинку у вузькому зв'язку з різноманітними природними просторами. Принцип «Симбіозу» розглянуто у вузькому зв'язку з принципом «Відтворення» та «Правильного впливу».

Принцип «Відтворення». Принцип представляє повторення елементів місцевої рослинності в архітектурі РК, застосування ґрунтів та інших елементів природного оточення. Цей принцип реалізується як у конструктивних елементах об'єктів, так і в рішеннях ландшафтного дизайну.

Принцип «Правильного впливу». Поєднує в собі два вище сказані принципи і передбачає важливі умови для зон, що охороняються – проєктовані об'єкти повинні не просто не порушувати природне середовище, а й надавати позитивний вплив на нього. Для оцінки ступеня впливу існує коефіцієнт впливу та визначення факторів, що враховується під час розрахунку. Коефіцієнти впливу бувають як одноразові (заходи під час будівництва) та періодичні (вплив на природу у процесі експлуатації). При проєктуванні слід визначати мінімальний коефіцієнт відновлення який визначається проєктним розрахунком виходячи із системи проєктних рішень та заходів щодо організації будівельного виробництва та експлуатації.

Принцип «Мобільності». Дозволяє переміщення об'єктів рекреаційного комплексу, під час виникнення небезпечних порушень навколишнього середовища, в більш стійкі. Використання такої мобільної архітектури із конструкцій, що легко складаються, дає можливість по черзі звільняти із той чи іншої території.

Принцип «Дзеркала». Архітектура рекреаційних комплексів є середовищем комфорту та має володіти спеціальною естетичною виразністю. Представляє вивчення естетичного вигляду навколишньої природи, а саме, геометрію та пропорції ландшафтів та їх елементів. Також вивчення архітектури народів та націй, що населяють територію, їх особливості планування житла, форми, мотиви, національні принти, елементи конструкцій та декору. Цей принцип означає, що архітектура, дизайн рекреаційного середовища відображає природу, її могутність, а також історію.

Принцип «Самодостатності». Означає проектування автономних рекреаційних комплексів з пристроєм технічного блоку, що відповідає за генерацію електроенергії з використанням альтернативної енергетики (вітрова, сонячна), встановлення систем очищення та переробки використаної води та її повторного використання. Віддаленість таких комплексів відпочинку від міст та централізованих систем постачання визначають необхідність пошуку оптимальних рішень щодо створення самодостатніх комплексів.

Принцип «Потрійної перспективи». Принцип пов'язаний з багатоплановістю сприйняття рекреаційного комплексу. Відповідно при розміщенні РК у зоні багатопланового огляду потрібна розробка об'ємно-просторових рішень не тільки з точки зору ближньої перспективи, але і з урахуванням далекої перспективи.

Принцип «Тимчасового наближення». Проектування комплексів, що віддалені від акваторії з модульними сезонними або стаціонарними елементами, призначеними для тимчасового перебування в певному місці. Він дозволяє розвантажити прибережні зони і сформувати туристичні маршрути.

ВИСНОВКИ ДО РОЗДІЛУ 2

1. З'ясовано класифікацію об'єктів для тривалого відпочинку: за функціональним профілем; капітальністю; місткістю; контингентом; рівнем комфорту; способом переміщення; стаціонарністю; сезонністю; туристично-

рекреаційним ресурсом; розміщенням в середовищі; способом розміщення туристів; територіальним аспектом; за тривалістю.

2. Виявлено і досліджено фактори, які впливають на організацію рекреаційного середовища, забезпечують функціонування рекреаційних об'єктів та визначають шляхи його розвитку: містобудівні, соціально-економічні, екологічні, ландшафтні, інженерні, історико-архітектурні.

3. Установлено, що найперша система організації рекреаційного середовища була представлена науковцем (за В.С. Преображенським). Він визначив територіальну рекреаційну систему як соціальну географічну систему, що складається із взаємозалежних підсистем: природних і культурних комплексів, інженерних споруджень, що обслуговує персоналу й відпочиваючих, що характеризується функціональною й територіальною цілісністю.

4. На основі вивчених та досліджених рекреаційних об'єктів було виявлено декілька основних структур їх організації, а саме: лінійно-поліцентричну, де забудова розміщується річки, дороги; розчленовано-кущову, в основі якої лежить взаємозв'язок головного центру та підцентрів, що розміщуються по основних композиційних осях; багато центрову, коли кілька підцентрів групуються навколо одного, загального центру (характерно для територій зі складним рельєфом та прибережних зон); з централізованою структурою, в якій рекреаційний комплекс є цілісним комплексом, що складається з взаємопов'язаних один з одним об'єктів; моноцентричну (компактну) структуру, за якої об'єкт формується на компактній території; структуру з вираженим зовнішнім магнітом тяжіння, коли об'єкт визначається наявністю унікального природного чи історико-культурного ресурсу, що виступає в ролі полюса тяжіння рекреаційної активності.

5. Сформовано основні принципи архітектурно-просторової організації рекреаційних об'єктів (за Ніколаєва А.С., 2019) [28], які сприяють підвищенню комфортності відпочинку: «Переваги природного ландшафту», заснований на підкресленні особливості ландшафтів; «Симбіозу», що втілюється єдністю

рекреаційного об'єкта з існуючим ландшафтом; «Правильного впливу», який поєднує в собі два вище сказані принципи з акцентом на надання позитивного впливу на природне середовище; «Мобільності», що дозволяє переміщення об'єктів у більш безпечні місця; «Дзеркала», де архітектура об'єктів дослідження має володіти естетичною виразністю; «Самодостатності», заснований на використанні альтернативної енергетики, систем очищення та переробки використаної води та її повторного використання; «Потрійної перспективи», пов'язаний з багатоплановістю сприйняття об'єкта; «Тимчасового наближення», який розвантажує і регулює прибережні зони і туристичні маршрути.

РОЗДІЛ 3

АРХІТЕКТУРНО-ПРОСТОРОВИЙ ДИЗАЙН СЕРЕДОВИЩА ДЛЯ ТРИВАЛОГО ВІДПОЧИНКУ

3.1. Засоби формування об'єкту дослідження

Рекреаційний простір – частина соціального простору. Як і рекреаційний час, він тісно пов'язаний із суб'єктом рекреаційної діяльності. Отже, можна говорити про рекреаційний простір людини, групи людей, населення регіону, країни тощо. Простір формується як відпочиваючими, так і організаторами відпочинку. Головною задачею формування такого середовища як рекреаційного комплексу було створення такої структури, яка б максимально задовольняла потребу в інклюзивності простору для пересування і взаємодії з природою, для відпочинку та потреб суспільства.

Основою формування рекреації є використання рекреаційних ресурсів та можливість їх поєднання для створення комфортного середовища життя населення.

Існує ряд теоретичних ідей і концепцій, застосування яких може виявитись ефективним для формування та організації приміської рекреаційної системи. Це, зокрема, теорія центральних місць та просторової організації, теорії інтеграції, мінімізації віддалей та простору, розвитку депресивних територій, циклічності розвитку систем та ін. Важливим є вміло застосувати той чи інший

теоретичний підхід до розв'язку проблеми, яка дає можливість абстрагуватись від речей другорядних і побачити проблему в цілісності та запропонувати ефективне її вирішення.

Формування приміського простору рекреаційних комплексів має 5 основних положень. Перші чотири положення стосуються кількісних показників і спрямовані, щоб притягувати людей з підвищенням якості простору (Рис. 3.1.1). П'яте положення пов'язано з покращенням приміського простору будь-якими способами. А саме:

1. За допомогою архітектурно-планувальних рішень обґрунтоване розподілення споруд різного функціонального призначення з дотриманням найкоротших відстаней між ними та уникнення критичної маси людей і подій.
2. Інтеграція нових функцій в приміський простір, щоб забезпечити розмаїття, багатство досвіду, соціальну екологію й відчуття безпеки в кожній окремій рекреаційній зоні.
3. Проектування приміського простору на засадах безпечності та комфортності для рекреантів і мешканців.
4. Відкриття межових просторів між приміськими ландшафтами та будівлями, щоб забезпечити взаємодію життя і діяльності, як усередині, так і ззовні приміської території.
5. Заохочення до частішого і тривалішого перебування в приміському просторі використовуючи принципи і методи стимулювання приміського життя, і архітектурними засобами.

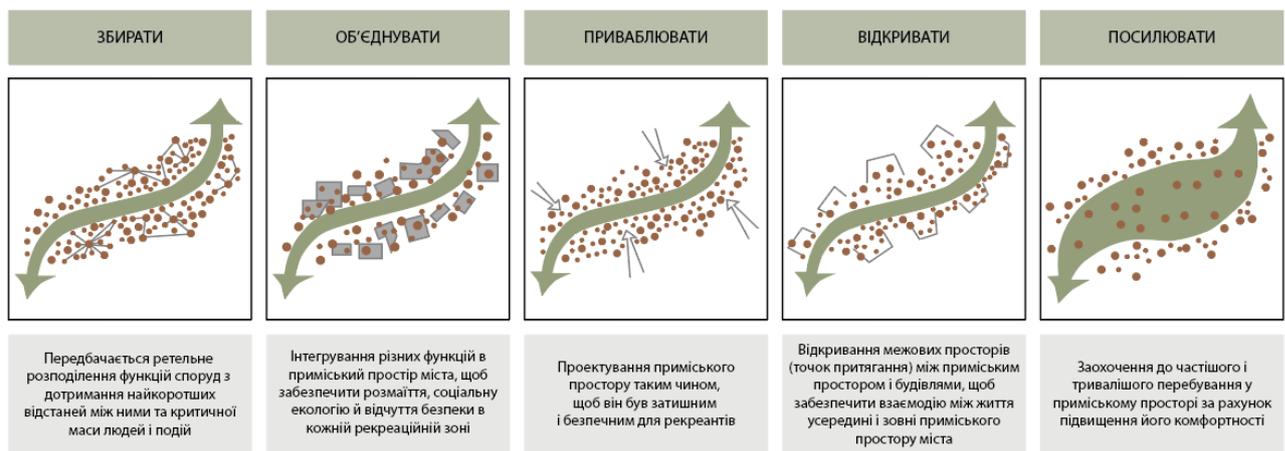

Рис. 3.1.1. Способи формування функціонально-просторової організації приміської рекреаційної системи (за Покладок О. В., 2021)

При формуванні рекреаційного об'єкту вирішуються такі завдання:

- раціональне розміщення рекреаційної установи по території країни з урахуванням природно-кліматичних та інших умов;
- всебічне і ефективне використання наявних рекреаційних ресурсів;
- формування оптимальних пропорцій між галузями рекреаційного комплексу;
- досягнення оптимального співвідношення між галузями спеціалізації, супутніми галузями та інфраструктурою;
- поліпшення тепло, водо- та енергопостачання, як шляхом створення їх власної бази, так і за рахунок отримання цих ресурсів з інших регіонів країни;
- створення місцевих ремонтних, реставраційних та будівельних баз;
- забезпечення послугами комунально-побутового та культурного обслуговування, громадського харчування, споживчими та сувенірними товарами;
- розвиток високопродуктивного сільського господарства та харчової промисловості, які забезпечують в максимальній мірі потреби відпочиваючих і місцевого населення у високоякісній продукції;
- розвиток сучасної транспортної системи, всіх видів зв'язку і сучасного сервісу, всебічний розвиток і раціоналізація внутрішньорайонних та міжрайонних транспортних зв'язків;

- забезпечення зайнятості населення та раціональне використання трудових ресурсів;
- забезпечення безпеки, як місцевого населення, так і очікуваного контингенту туристів та відпочиваючих;
- охорона та поліпшення природного середовища на рекреаційних територіях.

Основні властивості рекреаційних ресурсів можна представити наступною групою, що включає кліматичні умови, доступність, ступінь вивченості, екскурсійна значимість, пейзажні та відеоекологічні характеристики, сприятливі соціально-демографічні характеристики і потенційний запас.

Формування рекреаційного комплексу має на увазі раціональну організацію всього господарства займаної ним території та вимагає вирішення багатьох спільних завдань

Умови формування і розвитку рекреаційного комплексу, поділяють на 3 групи:

1. Базисно-ресурсні умови, в якості яких виступають локальні природно-кліматичні ресурси, які обумовлюють початкову стадію формування рекреаційного комплексу (використання мінеральних джерел, цілющих грязей, сольових печер тощо).

2. Просторово-економічні умови, які характеризуються двома моментами: комплекси розвиваються або на базі великих міських агломерацій, як правило, в районах досягли високого ступеня економічного розвитку, або, виходячи з специфічного географічного положення тієї чи іншої території;

3. Соціально-економічні умови, що характеризуються тим, що розміщення і рівень розвитку комплексів диктується національними, соціальними, деякими археологічними, архітектурними та іншими факторами.

Також формування та розвиток рекреації залежить від стану навколишнього середовища. Позитивний вплив рекреації на природне середовище:

- Сприяє обґрунтуванню та фінансуванню охорони природних територій, розвитку національних парків, інших територій
- Допомагає обґрунтуванню охорони історичних об'єктів
- Стимулювання покращення якості навколишнього середовища
- Підвищення рівня екологічної освіти місцевого населення

Негативний вплив:

- Забруднення води від каналізації курортів від роботи водного транспорту
- Забруднення повітря транспортом
- Шумове забруднення
- Порушення естетики ландшафтів
- Накопичення сміття
- Порушення екології природних територій. (найбільш вразливі прибережні, морські, гірські, пустельні екосистеми)
- Шкода археологічним та історичним пам'яткам
- Проблеми землекористування

3.2. Особливості дизайну сучасних рекреаційних комплексів

На прикладі купольного готелю Gm Eco Bubble, який розташований в с. Яблуниця, Івано-Франківська область, Україна, розберемо його особливість. Gm Eco Bubble - це унікальний проект готелю, який не шкодить Карпатам.

На території запроектовано 6 геокуполів, розміром L, які абсолютно різні концептуально. Комплекс побудований без втручання в рельєф ділянки, без важкої техніки і практично вручну. Також на території розташована повноцінна СПА зона з басейном, сауною і чанами. Кожен геокупол облаштований великим та комфортним ліжком King Size, міні-кухнею, зручною душевою кімнатою та великою приватною терасою із власним гамаком для відпочинку.

Були використані нові підходи для внутрішнього оздоблення, тільки найвища якість матеріалів. Тож кожен купол має різний стиль – сканді, прованс, хай-тек та ретро.

Опис: це компактна та надійна модель (рис. 3.2.1). Ідеальний варіант для використання у глемпінгах та на еко-курортах. Дана площа дає можливість спроектувати якісний простір для відпочинку та проживання, а висота сфери (рис. 3.2.2) дозволяє реалізувати антресольний другий поверх. Дана модель може мати утеплення та створена на використання у літній та зимовий період. Геокупол розрахований на 2 людини при можливості може вмістити 4, в залежності від внутрішнього планування.

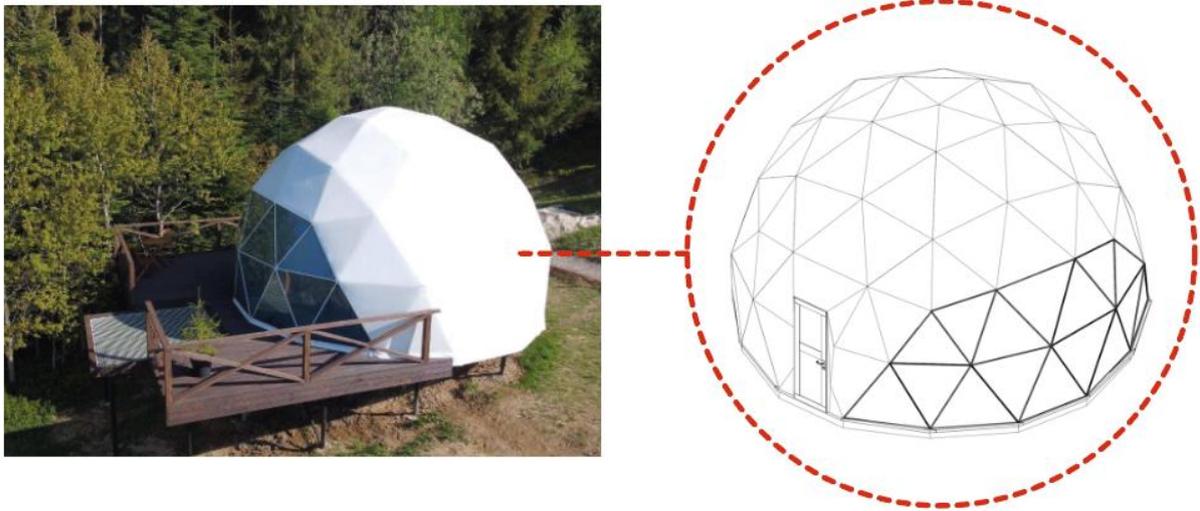

Рис. 3.2.1 Зовнішній вигляд

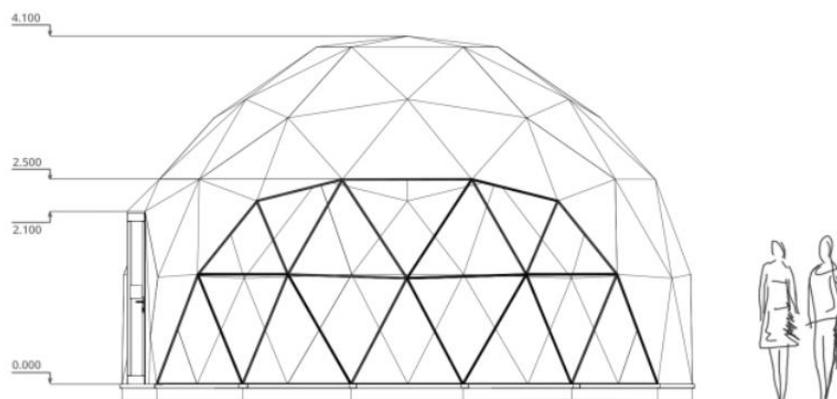

Рис. 3.2.2 Розріз геокуполу

Переваги:

- Низькі експлуатаційні витрати. Всі сталеві деталі захищені від корозії. Мембрани стійкі до ультрафіолетового випромінювання, мають мікробіцидне покриття та прості у догляді.

- Екологічний підхід. Матеріали, які використовуються є досить екологічні, а сам підхід до будівництва не створює негативного впливу на навколишнє середовище та в будь який момент може бути демонтовано.
- Енергоефективність. За рахунок сфери подібно форми, повітря циркулюється однаковими повітряними масами по колу, що забезпечує швидкий обігрів та, відповідно, охолодження.
- Економія. Для даної конструкції не потрібен фундамент. Кількість будівельних матеріалів в декілька разів менша ніж в звичайній будівлі.
- Швидке повернення інвестицій. Економічно вигідне будівництво, низькі експлуатаційні витрати та активний інтерес до еко-туризму, сприяють зменшенню часу на повернення інвестицій.

Схема геокуполу (рис. 3.2.3):

- Архітектурна мембрана. Архітектурна ПВХ мембрана 650г / м², бельгійського походження «SIOEN», пожежний стандарт Г1 / М2, шви 30мм з унікальним маркуванням, пайка геокупола токами високої частоти.
- Прозора мембрана. Геодезичний сталевий каркас з комплектом оцинкованого кріплення, діаметр труби залежить від розміру купола і частоти.
- Платформа. Утеплена дерев'яна платформа на металевих палях.
- Тераса. Зовнішня відокремлена тераса для відпочинку, на металевих палях з перилами і сходами.

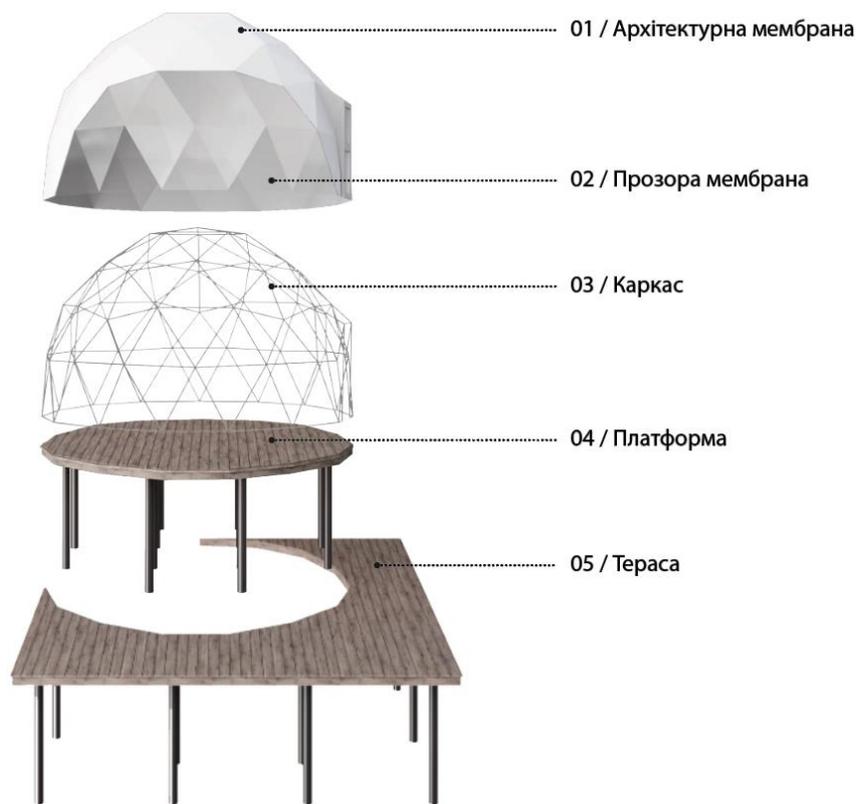

Рис. 3.2.3 Схема геокуполу

Неподалік від м. Полтава розташований рекреаційний комплекс Verholy Relax Park, що загубився посеред соснового лісу. Територія має головну будівлю, шале, котеджі, а також ресторани та СПА комплекси. Тож на прикладі одного котеджу розберемо його особливість.

Гостьові будинки є різновидом готельних номерів комплексу. Будинки збудовані з легких металевих каркасних конструкцій (рис. 3.2.4) виробництва компанії БФ Завод (Київ) за ескізами проектувальників. Площа будинку складає 32 м², а загальна вага каркасу з сендвіч-панелями (рис. 3.2.5), що перекривають конструкцію та перекриття, становить 2200 кг.

Рис. 3.2.4 Каркас з металоконструкцій

Переваги металевих каркасних конструкцій:

- Відсутність обмежень по ширині прольотів, сітці колон і висоті конструкцій, що дозволяє створювати об'єкти будь-якої форми і максимально ефективно використати внутрішній простір;
- Збільшення корисної площі до 6% за рахунок відсутності внутрішніх колон;
- Скорочення термінів будівництва до 30%;
- Зменшення навантаження на фундаменти за рахунок малої ваги, що призводить до економії до 5% загального бюджету будівництва;
- Можливість здійснювати монтаж в будь-яку погоду, а також в умовах обмеженого простору;
- Застосування в будь-якій архітектурі;
- Висока сейсмостійкість і стійкість до локальних пошкоджень.

Сендвіч панелями називається будівельний матеріал, що складається з трьох шарів, в якості яких виступають металеві листи. Між металевими листами використовується спеціальний утеплювач. Утеплювач може бути різним, найбільш поширені варіанти: мінеральна вата, пінополістирол, скловолокно.

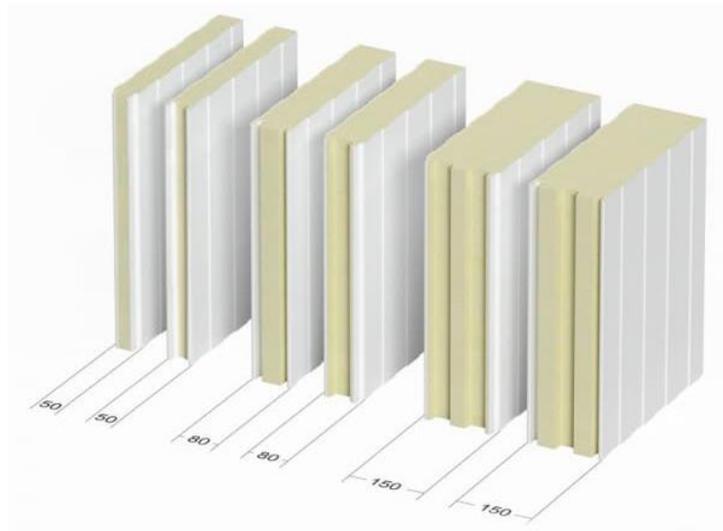

Рис. 3.2.5 Стіни із сендвіч-панелі

Головні переваги сендвіч панелей:

- Мобільність. На поточний момент сендвіч панелі це єдиний будівельний матеріал, який в разі такої необхідності дозволяє демонтувати будівлю і зібрати її в іншому місці. Це забезпечує його властивістю мобільності.
- Невелика вага. Це робить його монтаж, а також транспортування значно легше, що в свою чергу позначається на швидкості споруди будівель з сендвіч панелей і вартості їх транспортування.
- Гігієнічність. Фасадні сендвіч панелі в повній мірі задовольняють всім екологічним нормам. Вони не мають в своєму складі ніяких небезпечних хімічних сполук, які могли б негативно позначитися на людському організмі або навколишньому середовищу.
- Пожежна безпека. Сендвіч панелі відрізняються високим рівнем пожежної безпеки, що робить їх дуже підходящим будівельним матеріалом у багатьох випадках.
- Тривалий термін служби. У тому випадку, якщо дотримуватися правил експлуатації, такі панелі здатні прослужити близько 50 років або навіть більше. Також в разі виходу з ладу окремого елемента його завжди можна замінити без порушення загальної конструкції.
- Теплоізоляція та звукоізоляція. Окремо слід відзначити і той момент, що такі панелі відрізняються високим рівнем теплоізоляції. Завдяки

утеплювачу використовуваному в них вони дуже добре затримують тепло. Крім цього вони також не пропускають сторонніх звуків, так як відрізняються високою звукоізоляцією.

Переваги таких будиночків (рис. 3.2.6):

- Можливість встановлення без фундаменту;
- Простота виконання монтажу та демонтажу;
- Мобільність (можливість зміни місця дислокації);
- Легко адаптується за будь-якого клімату;
- Відповідає всім пожежним та санітарним нормам;
- Вбудована система опалення та вентиляції;
- Встановлена сантехніка та інше електрообладнання.

Рис. 3.2.6 Зовнішній вигляд модульного будинку

Замість звичайної суцільної основи будинок стоїть на так званій гвинтовій основі (рис.3.2.7). Ця технологія дозволяє швидко встановити конструкцію у будь-якому ландшафті без шкоди для природи. Цей тип основи допоміг встановити будинки серед сосен, не пошкодивши ні дерева, ні їхню кореневу систему. Будинки стоять над землею (не менше метра), тому дизайнерам вдалося обійтися без фундаментної конструкції та гідроізоляції. Усі водостоки були заховані за лобовою обшивкою.

- це конструкція, в якій навантаження на ґрунт від споруди передається через палі, що представлені частково заглибленими в ґрунт стовпами .

Рис. 3.2.7 Палевий фундамент

Внутрішня підлога викладена плиткою та обладнана водяним опаленням; стіни обшиті фанерою зі шпонованого дуба, а стелі та тераса – пластинами з модрини. Зовні будівля покрита термообробленими плитами з масиву вільхи. Будинок обладнаний водяним опаленням та каналним кондиціонуванням. Все освітлення (діодні лампи та фонові діодні прожектори) енергозберігаюче.

Інтер'єр (рис.3.2.8) реалізований у мінімалістській естетиці. Для обробки дизайнери використовували натуральні матеріали та кольори. Одна зі стін у будинку повністю зашклена. Вдень гості можуть насолоджуватися природою, не виходячи з номера, а для вечірньої усамітнення в номерах є щільні штори.

Рис. 3.2.8 Інтер'єр

На прикладі невеличкого комплексу, що розташований смт Опішня, Полтавська обл., Україна, розберемо особливості будиночків. «Обрій» — база

відпочинку, яку побудували в дикій природі без шкоди довкіллю. Без мінімального втручання до того, що є навколо. На території готелю передбачено туристичні будиночки двох форматів: меншого (будинки №1 і №2, 16м.кв.) має супер затишне планування, ліжко з ортопедичним матрацом, панорамне вікно, мінікухню та повноцінну ванну кімнату з душем, власну терасу з двома шезлонгами; більшого формату (будинки №3 і №4, 26 м.кв.) передбачають додатковий простір, ліжко kingsize 180x200см або два односпальних ліжка, панорамне вікно, телевізор, мінікухню та просторішу ванну кімнату. Тут можна відпочивати з дитиною без надання додаткового ліжка. А прибудинкова тераса оснащена лежаками і функціональним столиком зі стільчиками. Будинки розташовані так, що відпочивальники не бачать одне одного, і те, що відбувається на сусідніх терасах.

3.3. Апробація результатів досліджень

Під час дослідження рекреаційних комплексів ми з'ясували:

- Поняття рекреації, як вид людської сили та рекреаційного комплексу, як вид рекреаційної інфраструктури, що виникає внаслідок взаємного зв'язку розвитку рекреаційної та господарської праці на певних територіях.
- Історію розвитку виникнення рекреаційних комплексів від старої до сучасної архітектури.
- Світовий досвід формування даного середовища не тільки у вітчизняній практиці, а й у закордонній.
- Було з'ясовано, що багато науковців досліджують рекреаційні комплекси, було вивчено їхні статті та сформовані головні аспекти.
- Що рекреаційний комплекс має безліч класифікацій, оскільки він являє містобудівне утворення різного функціонального профілю, що складається з різних установ.
- З'ясувались фактори, які впливають на організацію даного середовища, а саме: містобудівні, соціально-економічні, екологічні, ландшафтні, інженерні, історико-архітектурні.

- Була виявлена базисна модель, основні композиційні прийоми, шість прикладів структури та головні принципи архітектурно-просторової організації рекреаційної системи.
- Було досліджено та з'ясовано засоби, умови та завдання формування об'єкту дослідження.
- Дізнались про особливості сучасних рекреаційних комплексів на прикладі купольного готелю Gm Eco Bubble, щл розташований в с. Яблуниця Івано-Франківської обл., комплекс Verholy Relax Park, що знаходиться в с. Соснівка Полтавської обл., та невеличкого комплексу «Обрій», що розташований смт Опішня Полтавської обл.

Тож маємо практичне втілення результатів дослідження:

- Сприятлива територія для проектування
- Генеральний план, що має зони відпочинку, адміністративну та зону проживання
- Архітектурні об'єкти
- Внутрішній та просторовий дизайн

ВИСНОВКИ ДО РОЗДІЛУ 3

1. З'ясовано, що головною задачею формування рекреаційного комплексу є створення структури, яка б максимально задовольняла потребу у використанні та відпочинку суспільства.

2. Виявлені особливості дизайну середовища для тривалого відпочинку людей, які полягають у:

- виборі привабливого рекреаційного середовища відповідно до виду відпочинку;
- раціональному еколого- та економікоощадному рішенні;
- дотриманні тріади «трансформація + мобільність + адаптивність»;
- енергоефективності об'єкта;
- швидкості монтажу.

3. На ґрунті отриманих результатів дослідження розроблено проектну пропозицію по формуванню середовища для тривалого відпочинку людей.

ЗАГАЛЬНІ ВИСНОВКИ ПО РОБОТІ

1. Створена структурно-функціональна модель (за Шуликом В,В,) [21]; досліджено сім основних типів за функціональністю перебування рекреантів; виділено три типи інфраструктури рекреаційної діяльності.

СПИСОК ВИКОРИСТАННЯ ДЖЕРЕЛ

1. Габрель, М. М., Габрель, М. М., 2016. Просторовий підхід до обґрунтування архітектурних рішень: навч. посібник. Львів: СПОЛОМ, с. 284.
2. Покоłodна М. М. Конспект лекцій по дисципліні «Рекреаційні комплекси» (для студентів 4 курсу денної і заочної форми навчання освітньокваліфікаційного рівня бакалавр, галузі знань 0201 «Культура», галузі знань 0307 «Туризм» напряму підготовки 6.020107 «Туризм») / М. М. Покоłodна, А. А. Рябев, І. Л. Полчанінова; Харк. нац. акад. міськ. госп-ва - Х.: ХНАМГ, 2010. 116 с.
3. Рекреационные комплексы: Учеб. пособие / Под общ. ред. В. К. Федорченко. — К.: Вища шк., 2004. — 346 с.; ил.
4. Лукьянова, Л. Г., Цыбух, В. И., 2004. Рекреационные комплексы: учеб. пособие / под. общ. ред. В. Федорченко. Київ: Вища школа, с. 346.
5. Панченко, Т. Ф., 2006. Містобудування. Довідник проектувальника. Київ: Укрархбудінформ, с. 192.
6. Посацький, Б. С., 2011. Основи урбаністики. Територіальне і просторове планування: навч. посібник. Львів: Видавництво Львівської політехніки, с. 368.
7. Рекреаційні комплекси світу :конспект лекцій. Для здобувачів вищої освіти, які навчаються за спеціальністю 242 «Туризм» за усіма формами навчання / Укладач А.Л. Помаза-Пономаренко. – Харків : НУЦЗУ, 2020. – 154 с.
8. Криволапов Е.А. Рекреаційні комплекси : навчальний посібник для здобувачів ступеня вищої освіти бакалавра спеціальності “ Готельно-ресторанна справа” освітньо-професійна програма “Готельно-ресторанна справа”. Запоріжжя : Запорізький національний університет, 2020. 79 с.
9. Цьохла С.Ю. Активізація та розвиток інвестиційної діяльності в сфері курортно-рекреаційного господарства // інвестиції: Практика та досвіт. – 2008. – № 22. – с. 6-10.

10. Харічков С.К. Проблемні питання сталого розвитку рекреаціях та туризму в Україні, Туристично-краєзнавчі дослідження. – 2009. – №2. – с. 68.
11. Баєва О.В. Організаційно-економічні засади управління туристично-рекреаційними комплексами// В кн.: Индустрия гостеприимства в странах Европы. – Симферополь: Издательский центр Крымского института бизнеса, 2008. – С. 14-16.
12. Щепанський Е. Організаційний механізм інвестування туристично-рекреаційного комплексу регіону [Текст] / Щепанський Е. // Збірник наукових праць «Державне управління та місцеве самоврядування». –2010.
13. Воронкова Л.П. История туризма и гостеприимства [Текст] : [учеб. пособ.] / Л. П. Воронкова. – М. : Гранд. Фаир-Пресс, 2004. – 303 с.
14. Сапрунова В.Б. Туризм: эволюция, структура, маркетинг [Текст] / В. Б. Сапрунова. – М. : Ось-89, 1997. – 662 с.
15. Квартальнов В.А. Теория и практика туризма [Текст] : [учебн.] / В. А. Квартальнов. – М. : Финансы и статистика, 2003. – 303 с.
16. Зорін І.В., Квартальнов В.А., 2003. Энциклопедия туризма: довідник. Финансы и статистика, Москва, с. 368.
17. Веденін Ю.А., 1982. Динамика территориальных рекреационных систем, Москва: Наука, с. 190.
18. Лукьянова Л.Г., Цибух В. І., 2004. Рекреационные комплексы: учеб. пособие / под. общ. ред. В. Федорченко. Київ: Вища школа, с. 346.
19. Габрель М.М., 2014. Підвищення ефективності містобудівних рішень в організації приміських територій: монографія. Львів: СПОЛОМ, с. 272.
20. Нездоймінов С.Г. Формування кластерної стратегії розвитку підприємництва в регіональному туристично-рекреаційному комплексі / С.Г. Нездоймінов // Економічні інновації: Формування економічних стратегій розвитку підприємства, регіону, держави: зб. наук. праць. – Одеса: ІПРЕЕД НАН України, 2009. – Вип. 38. – С. 134-143.

21. Шулик В.В., 2001. Методичні проблеми формування регіональних рекреаційних систем (на прикладі Полтавської області): дисертація на здобуття наукового ступеня кандидата архітектури, Харків, с. 172.
22. Стаускас В.П., 1977. Градостроительная организация районов и центров отдыха, Ленинград: Стройиздат, с. 164.
23. Шулик В.В., 2008. Методологічні основи формування рекреаційних систем в Україні: дисертація на здобуття наукового ступеня доктора архітектури, Харків, с. 340.
24. Смаль І.В., 2010. Туристичні ресурси світу, Ніжин: Ніжинський державний університет імені Миколи Гоголя, с. 336.
25. Панченко Т.Ф., 2002. Ландшафтно-рекреаційне районування території України. Досвід та перспективи розвитку міст України, Київ: Діпромісто, 2, с. 72-86.
26. Новикова В.І., 2010. Туристсько-інформаційні центри як важлива складова інфраструктурного забезпечення рекреаційної діяльності в Україні. Тенденції, проблеми і перспективи розвитку національного ринку туристичних послуг: регіональний аспект: Матер. Всеукр. наук. конф., Київ: НАУ, 7, с. 169–175.
27. Панченко Т.Ф., 1979. Перетворення курортно-рекреаційних зон, що склалися в процесі розвитку. Містобудування, Київ: Будивельник, 26.
28. Ніколаєва А.С. Принципи архітектурної організації туристично-рекреаційних комплексів на озері Байкал // Вісник Євразійської науки, 2019, №1, <https://esj.today/PDF/31SAVN119.pdf> (доступ вільний). Загл. з екран. Яз. руський, англ.
29. Топчієв О. Г. Яворська В. В, Ніколаєва О. І. Рекреаційно-туристична діяльність як складова регіональних господарських комплексів: концептуально-понятійний огляд. Науковий вісн. Херсон. держ. ун-ту. Географічні науки. 2016. Вип. 5. - С. 128134.

30. Скрипин Т. В. Рекреаційні споруди та комплекси. Принципи та методи архітектурно-розпланувальної організації: Навчальний посібник – Івано-Франківськ: ІФНТУНГ, 2018. –165 с.
31. Рекреаційні комплекси світу. Курс лекцій для студентів ден. і заоч. форм навчання напряму підготовки «Туризм»/ С.М. Голубнича: Міністерство освіти і науки, молоді та спорту України: Донец. нац. ун-т економіки і торгівлі ім. Михайла Туган-Барановського, Каф. туризму. - Донецьк: [ДонНУЕТ], 2012. – 76 с.
32. Кусков А.С. Рекреаційна географія: Навчально-методичний комплекс / Кусков А.С. - М.: МПСІ, Флінта, 2005.
33. <https://www.armmuseum.ru/news-blog/thermo-technical-characteristics-of-medieval-armenian-bath-houses>
34. <https://studfile.net/preview/3816206/page:4/>
35. <http://classic.totalarch.com/renessans/france/2>
36. http://www.zjjz-atelier.com/?page_id=20317
37. https://www.archdaily.com/912619/woodhouse-hotel-zjjz?ad_medium=gallery
38. <https://drozdov-partners.com/projects/volga/>
39. <https://www.roompot.nl/bestemmingen/nederland/noord-brabant/vakantiepark-schaijk/>
40. https://kompastour.com/az/rus/country/ukraine/skhidnitsa/taor_karpaty_resort_spa/
41. <https://taor.com.ua/>
42. <https://carnaval-hotel.com.ua/>
43. <https://hqarch.ru/objects/otelno-restorannyj-kompleks-relax-park-verholy>
44. https://www.archdaily.com/780924/spa-complex-in-relax-park-verholy-yod-studio?ad_medium=gallery
45. https://www.archdaily.com/633655/guest-houses-in-relax-park-verholy-yod-design-lab?ad_source=search&ad_medium=projects_tab
46. https://www.archdaily.com/773625/hotel-in-verholy-park-yod-design-studio?ad_source=search&ad_medium=projects_tab

47. https://www.archdaily.com/795110/chalet-yod-design-studio?ad_medium=gallery
48. <https://carnaval-hotel.com.ua/>
49. <http://www.economy.nayka.com.ua/?op=1&z=4112>
50. <https://studfile.net/>
51. <https://ecopod.ua/>
52. <https://glamping.org.ua/catalog/ulis>
53. <https://www.sibuncom.com/blog-o-stroitelnykh-vagonchikakh-i-bytovkakh/modulnye-doma-novaya-tekhnologiya-stroitelstva>
54. <https://rautagroup.com/uk/product/steel-structures-uk/>

ДОДАТКИ

Додаток А. Формування середовища рекреаційних комплексів у закордонній практиці

1. Готель Woodhouse, село Туанджі, м. Гуйчжоу, Китай

Архітектори: ZJJZ

Площа: 500 м² (40-50 м²/будівля)

Рік: 2018

Рис. 1. Екстер'єр

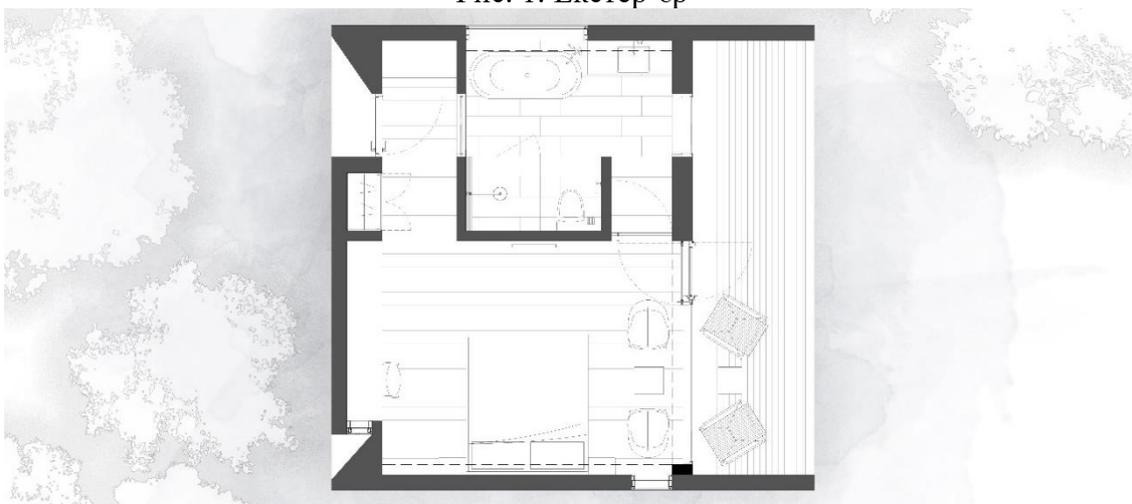

Рис. 2. Планування. Тип 1

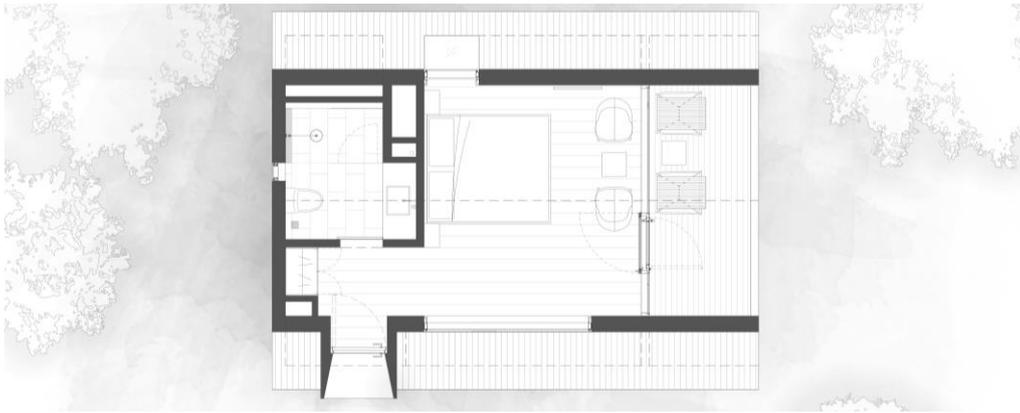

Рис. 3. Планування. Тип 2

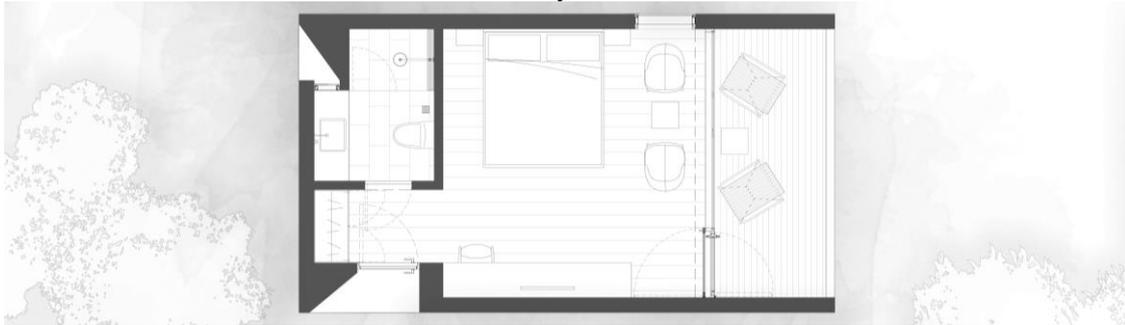

Рис. 4. Планування. Тип 3

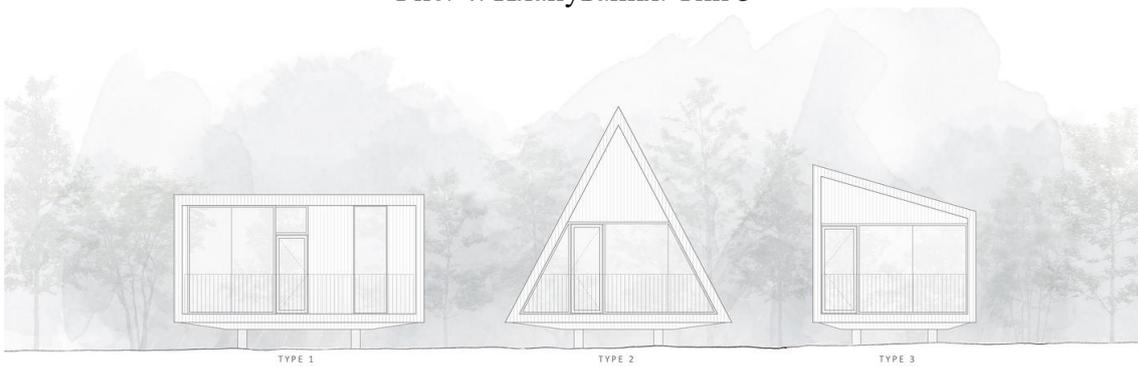

Рис. 5. Фасади

Рис. 6. Типовий інтер'єр

3. База відпочинку Roompot, Шайк, Північний Брабант, Нідерланди

Рис. 12. Генплан

Рис. 13. Екстер'єр

Рис. 14. Екстер'єр будинку. Тип 1

Рис. 15. План будинку. Тип 1

Рис. 16. Інтер'єр. Тип 1

Рис. 17. Екстер'єр будинку. Тип 2

Рис. 18. План 1-го поверху. Тип 2

Рис. 19. План 2-го поверху. Тип 2

Додаток Б. Формування середовища рекреаційних комплексів у вітчизняній практиці

1. Verholy Relax Park, с. Соснівка, Полтавська обл., Україна

Архітектори: студія YOD Design Lab

Рік: 2016

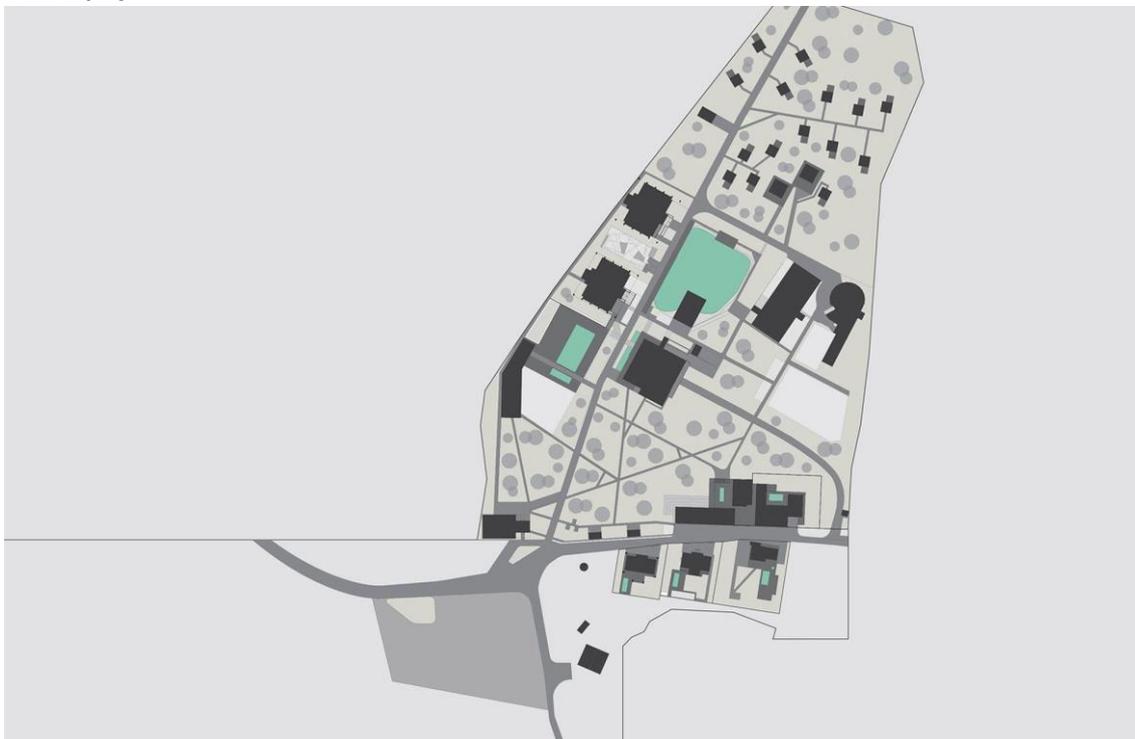

Рис. 20. Генплан

Рис. 21. Вид зверху

Рис. 22. Екстер'єр СПА комплексу

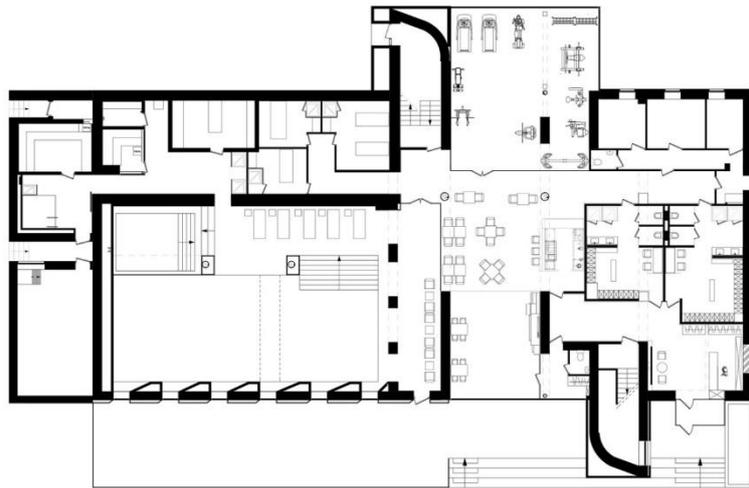

Рис. 23. План 1-го поверху СПА комплексу

Рис. 24. Екстер'єр будиночків. Тип 1

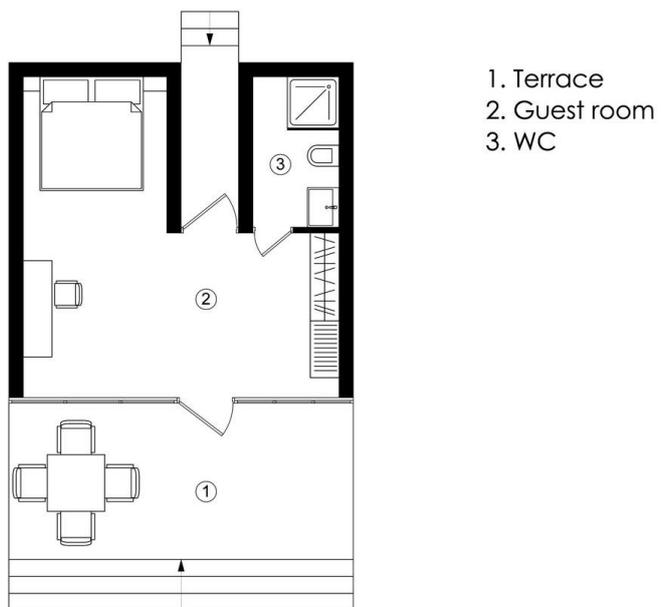

Рис. 25. План поверху будиночка. Тип 1

Рис. 26. Інтер'єр будиночка. Тип 1

Рис. 27. Екстер'єр готелю

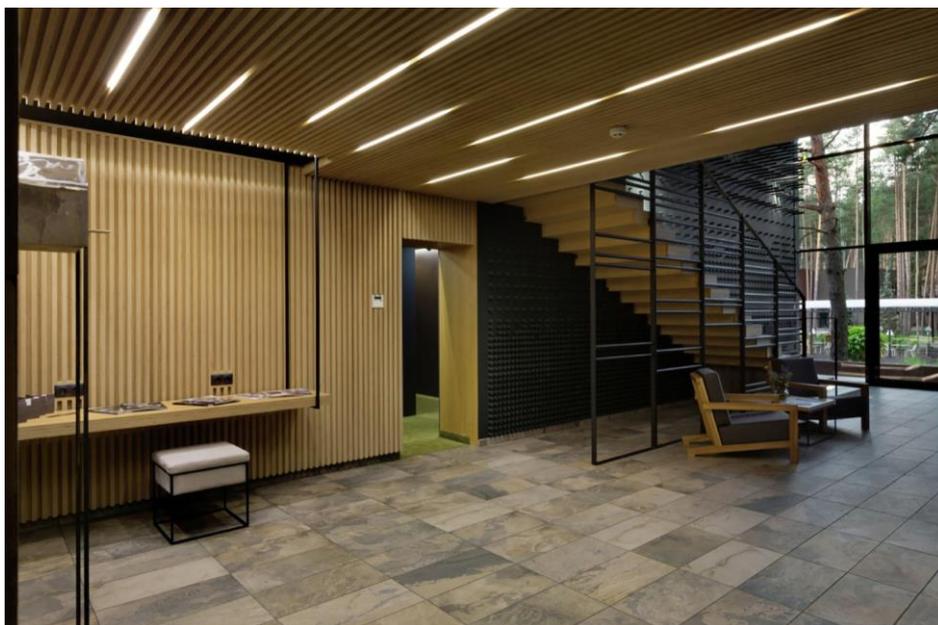

Рис. 28. Інтер'єр готелю

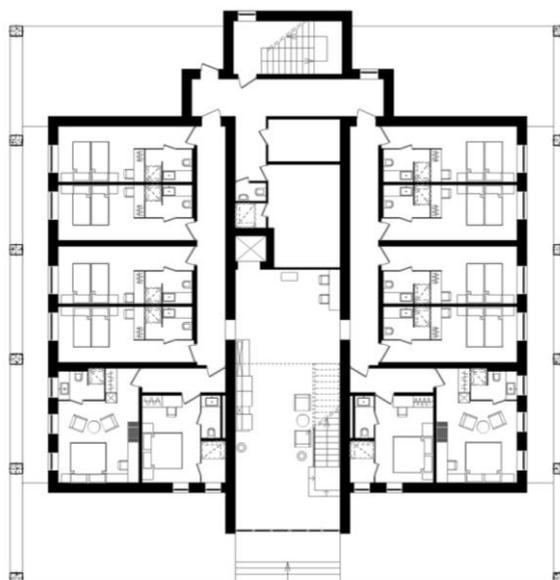

Рис. 29. План 1-го поверху готелю

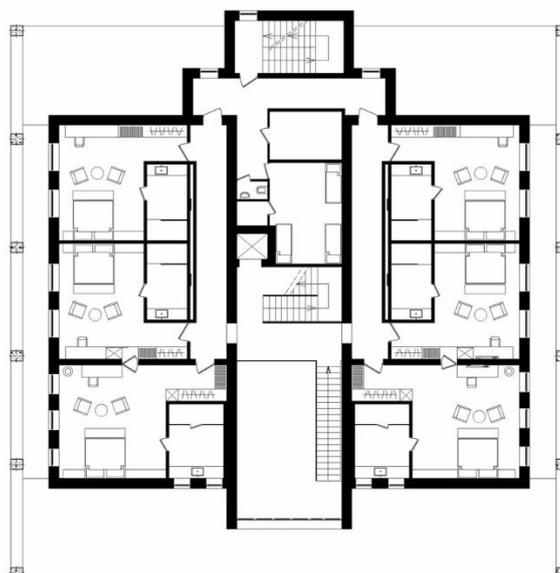

Рис. 30. План 2-го поверху готелю

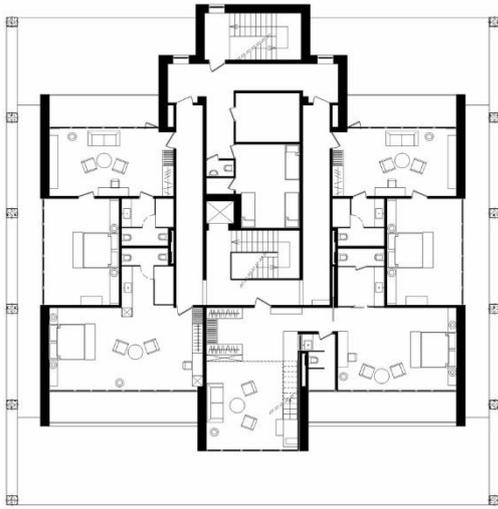
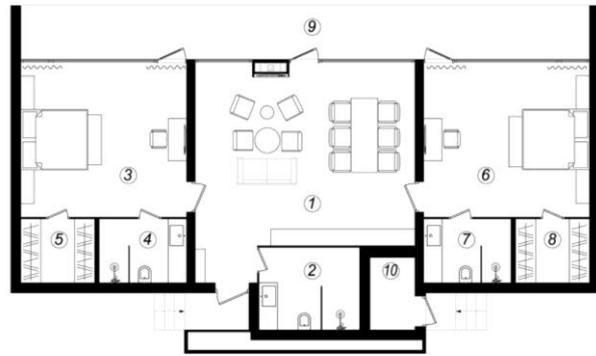

Рис. 31. План 3-го поверху готелю

1. Hall	6. Bedroom №2
2. Guest WC	7. Bathroom
3. Bedroom №1	8. Wardrobe
4. Bathroom	9. Terrace
5. Wardrobe	10. Boiler room

Рис. 32. План поверху. Тип 2

Рис. 33. Екстер'єр. Тип 2

Рис. 34. Інтер'єр. Тип 2

2. Готель «Carnaval Resort & Spa», с. Коропово, Харківська обл., Україна

Рис. 35. Генплан

Рис. 36. Екстер'єр. Будинки

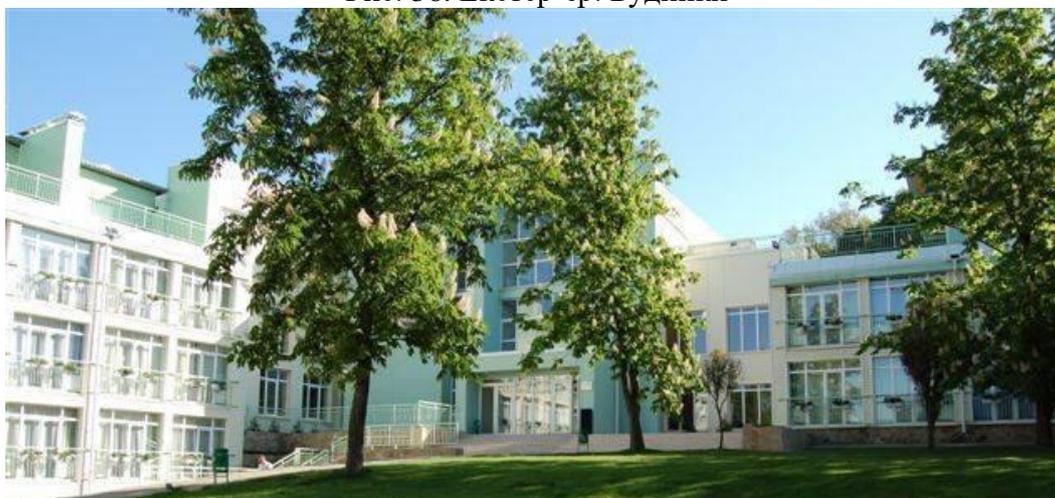

Рис. 37. Екстер'єр. Готель

3. TAOR Karpaty Resort & Spa, с. Ластівка, Львівська обл., Україна

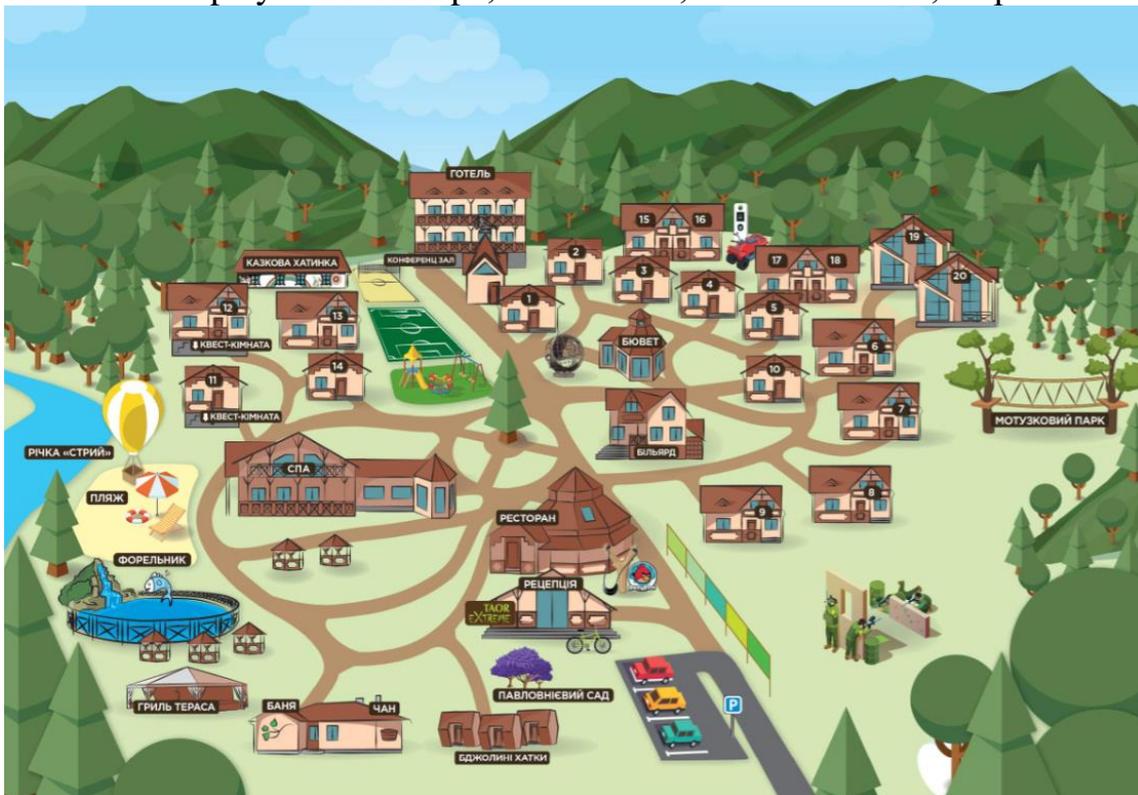

Рис. 38. Генплан

Рис. 39. Інтер'єр. Двомісний номер (стандарт). Готель

Рис. 40. Екстер'ер. Малий котедж

Рис. 41. Интер'ер. Малий котедж

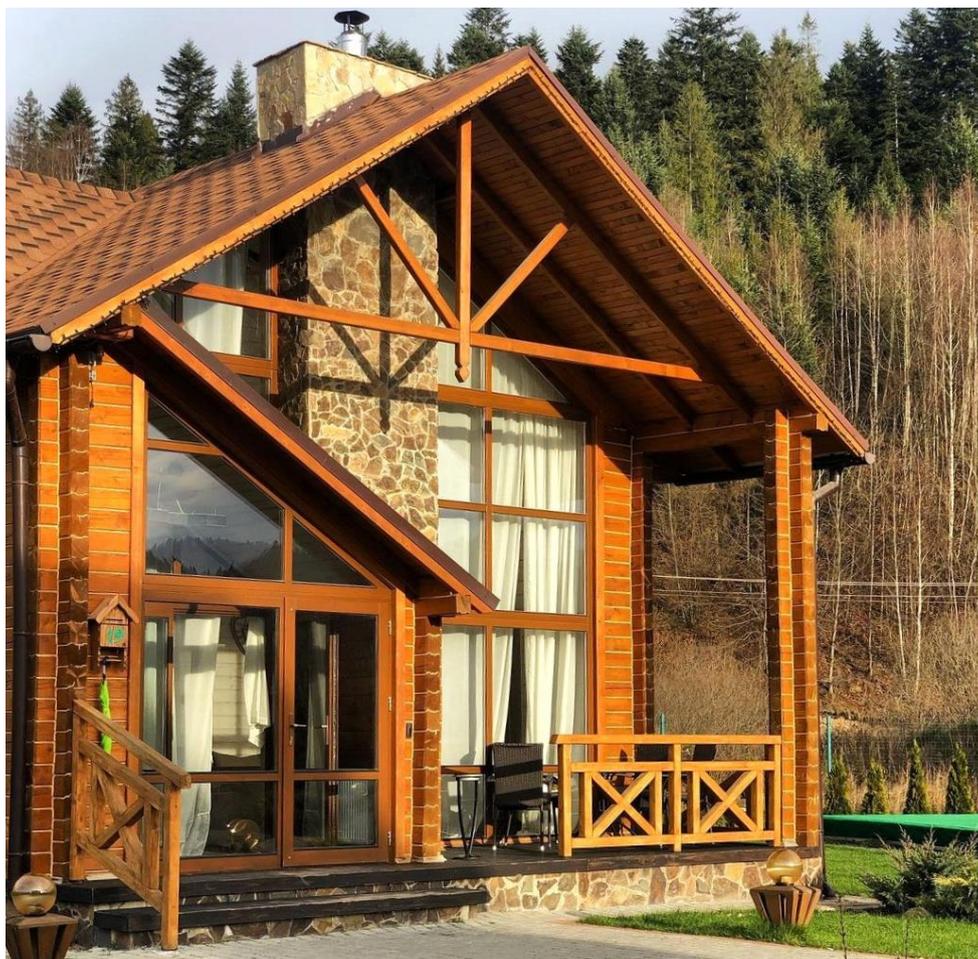

Рис. 42. Екстер'ер. Малий делюкс котедж

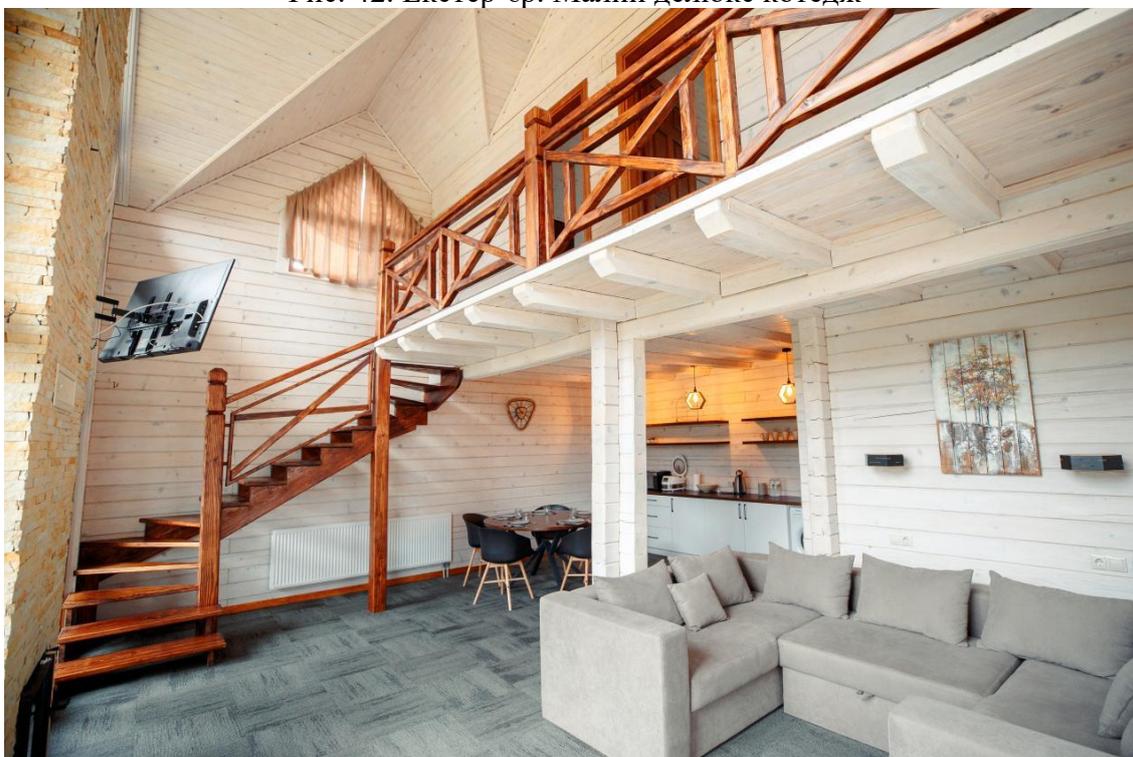

Рис. 43. Інтер'ер. Малий делюкс котедж

Рис. 44. Екстер'ер. Делюкс котеџ

Рис. 45. Интер'ер. Делюкс котеџ

Рис. 46. Интер'ер. Великий котеџ

Рис. 47. Экстер'ер. Великий котедж

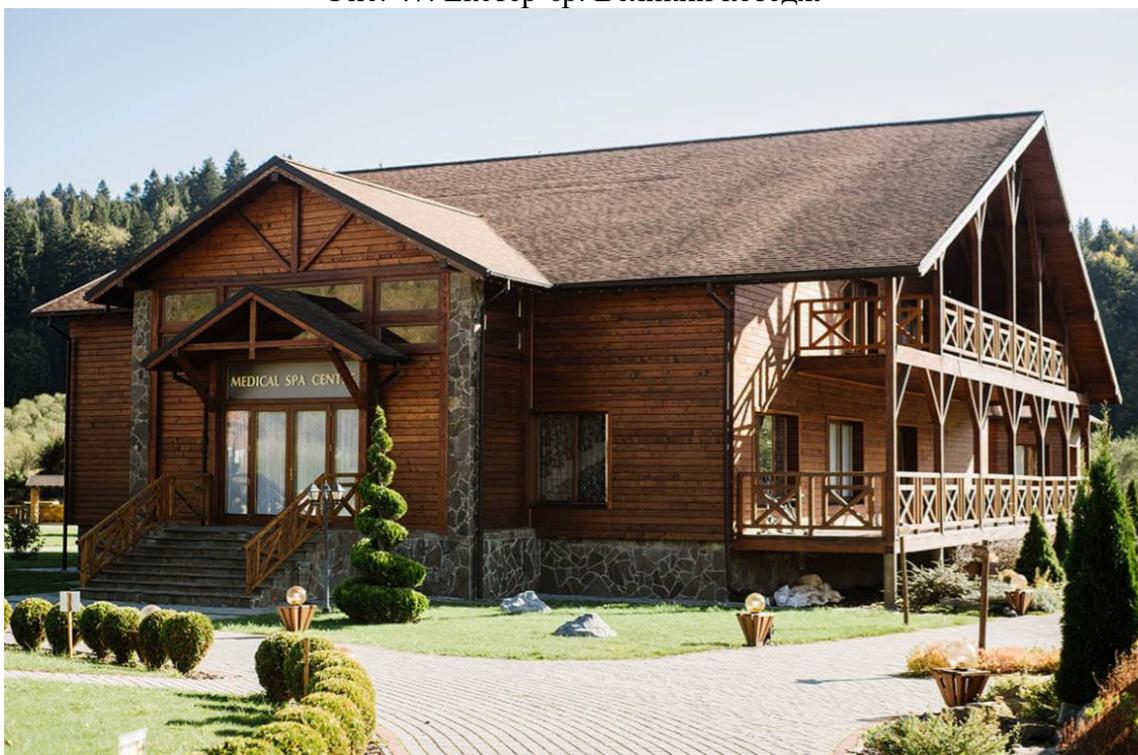

Рис. 48. Экстер'ер. СПА центр